

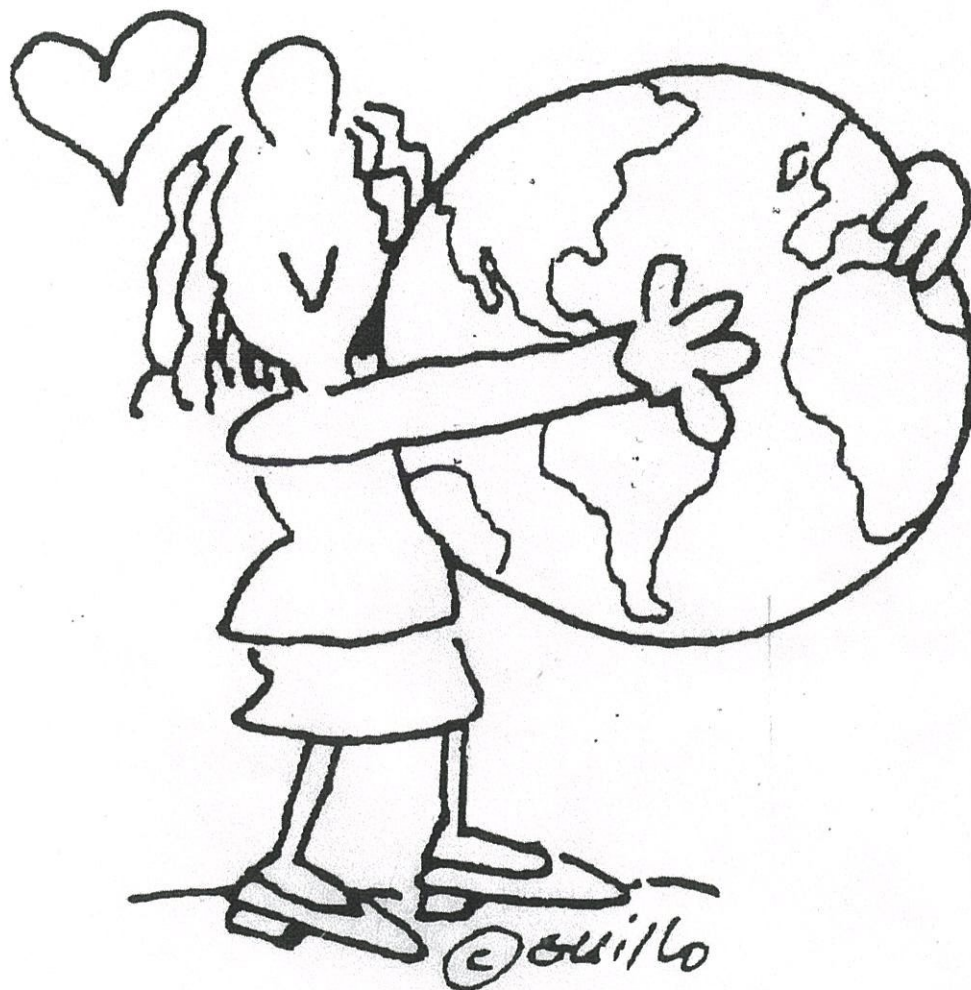

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

JUNI 2002

Nr. 2/63. årgang

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Redaksjon: Landsstyret

Trykkeri og sats: Tøyen Trykk A/S, Oslo

Redaksjonen avsluttet: 27.05.2002

LEDER

Dette nummeret av *fred & frihet* er noe utenom det vanlige. Det fokuserer ene og alene på *økonomisk og militær globalisering*. Vi håper at bladet vil nå langt utover våre medlemmer og abonnenter.

IKFF gir dette bladet ut sammen med Antikrigsnettverket i Oslo. I begynnelsen av mars i år arrangerte *Antikrigsnettverket i Oslo* en antikrigskonferanse. Formålet var å gå i dybden om sammenhengen mellom krig, kamp mot terrorisme, økonomiske maktforhold og konsekvensene for folk. I dette nummeret gjengir vi noen av foredragene som de mange dyktige og kunnskapsrike innleiderne holdt. I tillegg har vi hentet inn nytt stoff som tydeliggjør problemstillingene ytterligere.

I de seinere årene har det vært rettet mye oppmerksomhet på økonomisk globalisering og konsekvenser av markedets frie krefter. 11. september i fjor tydeliggjorde forholdet mellom den økonomiske og militære globaliseringen. Terrorangrepet var rettet mot to av verdens største maktbastioner, World Trade Center og Pentagon. På en symbolsk måte illustrerer angrepet forbindelseslinja mellom den økonomiske og militære globaliseringen og forholdet til det internasjonale samfunnet.

Militære og økonomiske allianser, som for eksempel WTO og NATO, forsvarer de rike landenes økonomiske interesser også utenfor sine grenser og bidrar til å skape sosial urettferdighet og miljømessig ubalanse. Våpenproduksjon og handel opererer på tvers av alle grenser og involverer mange land i et komplekst system og som en del av de globale markedskreftene.

Vi håper at bladet kan gi leserne god bakgrunn i det videre arbeidet mot den økonomiske globaliseringen, mot kriger som skal sikre tilgangen til ressurser og markeder, og for folkelig engasjement for at *en annen verden er mulig!*

Ellen Elster

Innhold.

	Side
1. Om makt og vold	3
2. Økonomisk globalisering og militarisme	5
3. Gattavtalen	9
4. Illevarslende amerikansk atompolitikk	9
5. Arven er vår	11
6. Demokratiske rettigheter under angrep	12
7. Palestina - Israel - konflikten	14
8. Oljebehov og maktmisbruk	15
9. Coltan og Krigen i Kongo	18
10. Likestilling og fredsbygging	20
11. Militarisme, miljø, utvikling	23
12. Globalisering og militarisme	24
13. En stemme fra USA	27
14. Nyttig hefte fra FOKUS	28
15. Opprop fra Porto Alegre	30
16. Landsmøteprogram	32

**Vi som bare er
en dråpe i havet,
la oss være klar til
å bli den dråpen, som
får begeret til
å flyte over**

Carl Scharnberg

Deadline for nr. 3 : 10.9.02

Om makt og vold

Av Guri Tambs-Lyche

Enhver som ble overrasket 11. September var uvitende, naiv eller begge deler. USAs grenseløse statsterrorisme fikk et svar: terrorisme. (Johan Galtung)

I den boka dvs. Det gamle testamente, som sies å være sentral i den kristne verden finnes nøklene til den moral som denne kultur allment omfatter. Både teksten i boka og moralen er tvetydig, men i alle fall på et aktuelt område er tydeligheten nesten skremmende: makt, ulydighet og straff.

Dette sier Ernie og Ola Frigholdt i lederen til siste nummer av Vi Männskor (Det svenske kvinneforbundets blad)

Vi gjorde det klassiske eksperimentet å slå opp i bibelen på måfå for å se hva vi fant. Det ble 5te Mosebok 9.kapittel, med overskriften "Israels ulydighet under ørkenvandringen". Fulltreff?

Innledningsvis loves at "fiendene" dvs. de folk som sto i veien for Guds utvalgte folk skulle tilintetgjøres.

Privilegiet at med Guds støtte utrydde hele folk har maktmennesker i Europa og USA ofte gjort anspråk på.

For The Pilgrim Fathers, puritanerne, som steg i land i Amerika på 1620-tallet, var det landet de grunnla "Guds nye Israel", som senere under navnet USA, vokste inn i rollen som det utvalgte folket som med Guds støtte utrydder alt som står imot deres misjon,

som er å herske..

I sitt forskningsverk "Det amerikanske folkets historie" beskriver Boston-professoren Howard Zinn hvordan overbevisningen om å være utvalgt, og den økonomiske og militære overlegenheten drev makteliten i det som ble USA til å betrakte indianere, svarte og også hvite fra lavere samfunnsklasser, som lavere vesener som kunne behandles bra eller dårlig etter behov.

Tjenestefolk som utvandret fra England ble i Amerika like rettsløse som slavene. Deres håp om frihet ble et mareritt.

Den samfunnsklassen som hadde makten bygget opp og understøttet myten om frihet, åpenhet og demokrati for alle. Denne myten lever ennå til tross for 45 millioner fattige i dette verdens rikeste land. Og 5te Mosebok, kap.9, vers 3

stadfestes år etter år. Til nå har stater og folkegrupper blitt rammet 230 ganger av det utvalgte folkets straffedom.

Til forestillingen av å være utvalgt hører at alt det man selv gjør er rett og velbegrunnet. Andre folk kan utsettes for ild, bomber og missiler. Selv skal man helst ikke miste et eneste "amerikansk liv", for de er jo mer verdifulle enn andre liv på jorden.

Så langt Ernie og Ola Frigholdt. Johan Galtung har i en artikkel i Klassekampen 28. 02.02 utdypet dette temaet enda mer:

Like etter voldtekten på tre bygninger, med massedrapet i New York og Washington, offentliggjorde Zoltan Grossman en liste med 133 amerikanske militære intervensjoner over 111 år, fra 1890 til 2001, fra det

brutale drapet på den nordamerikanske urbefolkningen ved Wounded Knee i Dakota til Straffeespedisjonen i Afghanistan. Listen er basert på Congressional Records og Library of Congress Congressional Research Service. Angrepene har økt gjennom årene, og økningen er forenlig med hypotesen at krigene øker når imperier vokser. Det blir flere privilegier å verne om.

William Blum har 300 sider med dokumentasjon i sin *Rogue State: A guide to the World's Only Superpower*. Den totale lidelse er enorm: ofre, etterlatte, skadet natur, struktur og kultur (brutalisering, hevn, krigs-ære). Og det meste passer inn i et mønster: bygging av det amerikanske imperium basert på økonomisk utbytting av andre land og andre folk, ved hjelp av direkte og indirekte vold, åpen (Pentagon) og skjult (CIA); med åpen eller skjult støtte fra USAs allierte.

Resultatet er den klassestruktur vi har med økende kløft mellom fattige og rike land, og mellom fattige og rike mennesker.

Blums liste av intervensjoner frem til år 2000 omfatter 67 siden 1945 (Grossmann har 56, kriteriene er litt forskjellige) Det var bombing i 25 tilfeller, forsøk på mord på utenlandske ledere og statsoverhoder i 35 tilfeller, og hjelp med tortur i 11 tilfeller. Hertil kommer 23 land der USA har blandet seg inn i valg.

67 intervensjoner + 25 tilfeller av bombing + 35 mord eller mordforsøk + 11 tilfeller av tortur + 23 innblandinger i andres valg, det gir 161 former for grov politisk vold siden den annen verdenskrig, en rekord!

Hele tiden finner vi at USA støtter de som støtter US business og motarbeider de som

prioriterer grunnbehovene til dem som lider mest rundt om i verden. Og de dør, 100.000 pr dag av mangel på mat, klær, husly, helsepleie, skole. Arbeidsløse, håpløse, fremtidsløse fordi alt de trenger må kjøpes for penger de ikke har, ikke med arbeidskraft de har. De møter en grusom verden tuftet på USA-ledet verdenshandel, støttet av USA-dominert militær og av regjeringer i vest, blant dem Norge, som nyter godt av systemet.

Den svenske forfatteren Henning Mankell kjenner godt til Afrika, og uttrykker de samme tankene på en annen måte:

"Den vestlige kolonialismen i Afrika kan naturligvis uttrykkes med tre ord: **utøvelse av makt.**

Denne maktutøvelsen hadde mange navn. Det vanligste påskuddet var at man skulle spre sivilisasjon og kristendom til hedningene. Dette skulle skje ved at Afrika ble innlemmet i den kapitalistiske økonomien. I rovdynenes felles-

skap. Men aldri på egne vilkår.

Redskapene var de vanlige sverdet, bibelen, den løgnaktige traktaten.

I årenes løp ble sverdet forvandlet til maskingevær. Bibelen forble bibelen, men ble utvidet med noen ekstra bud om Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken spikret opp på den fattige verdens dører. Den løgnaktige traktaten forble den samme, like forrædersk, på alle måter uforpliktende."

Det nye nå, mener Galtung er at religionen er kommet inn i bildet på en annen måte. Islam er like opptatt av synd og skyld og soning, av forbrytelse og straff som kristne, men de setter ikke "Guds eget land", USA høyere enn Allah og hans land, og spesielt ikke Allahs eget hellige land (Saudi-Arabia). Derfor var det derfra virkelig motstand kom 11.september.

*****

Heldigvis finnes det i USA og Europa ti-talls millioner mennesker som ikke vil være utvalgte, som ser sine medmennesker som ydmykte og undertrykte brødre og søstre. For eksempel startet ett dusin familier som var ofre for angrepet 11 september en marsj noen dager etter, fra New York til Washington med henstillingen: "Vi blir ikke hjulpet av at ennå flere blir drept".

Den mentaliteten er det dette heftet som du holder i hånden skal fremme. Vi tror ikke at terrorisme er måten å nedkjempe makten og volden på. Bare tilstrekkelig mange menneskers protester kan stoppe den. Men da er det nødvendig å vite hva og hvem vi skal nedkjempe.

Dagens økonomiske maktmisbruk bidrar til minst like mye død, undertrykkelse og fornedrelse som krig. En forskjell er at mens bruk av militær overmakt er forrående og synliggjør både offer og overgriper, er den økonomiske maktbruken så snedig innrettet at offeret bebreider seg selv for ikke å lykkes med å utnytte sine "muligheter". Overgriper i den økonomiske sfære er usynlige transnasjonale nettverk eller synlige velgjørere og rådgivere som stadig kan uttrykke sin skuffelse over at alle deres anstrengelser er nytteløse. Det handler om Verdensbanken, IMF, WTO og våre kjære bistandsdirektorater.

Økonomisk globalisering og militarisme

To parallelle prosesser for et totalt verdensherredømme

av Helene Bank

Målsettingen med denne artikkelen er å bidra til å se militarisme og militær makt i sammenheng med økonomisk makt og økonomisk globalisering. Kritikere av militarismen og den økonomiske globaliseringen ser disse to prosessene i sammenheng:

- når økonomiske interesser knyttet til ressurser blir grunnlag for militær intervensjon fra stormaktene,
- når fredsavtaler etter intervensjoner inneholder politiske forpliktelser slik at det nye lederskapet bindes til å privatisere ressurser og åpne sine markeder, og
- når WTO til slutt utvikler avtaler som binder politiske og økonomiske virkemidler til liberalisering for all framtid.

Men også makthaverne har flere tanker i hodet på en gang, selv om vi noen ganger kan forledes til å tro at de ikke ser sammenhengen. Forskjellen er at mens kritikerne prøver å vise sammenhengene, har makta interesse i å holde temaene adskilt.

Å godta EUs barnematdirektiv beskrives isolert som

om det var et enestående valg mellom tilpasning og veto, mens bak valget står markedsadgang for fisk. Støtte til Bush og USA i alle sammenhenger handler ikke bare om militære allierte – til det er trusselen for liten, det handler også i stor grad om markedsadgang til fisk. Rasering av landbruket og nedtoning av norske posisjoner om å beskytte vår nasjonale matproduksjon i WTO og i EU, handler også om markedsadgang for fisk.

Mediene bidrar til å holde temaene adskilt, akkurat som makta ønsker det. Dette kan ha flere årsaker. Det kan være markedspresset og at det blir mindre anledning til kritisk oppsøkende journalistikk. Eller det kan være fordi media har blitt en del av den økonomiske makta og ikke vil synliggjøre slike sammenhenger – den vestlige verdens "frie medier" er ikke lenger "frie".

Sikkerhetspolitikk og økonomiske interesser hånd i hånd.

For å utdype dette har jeg lyst til å sitere fra boka til Robert B. Reich, *Nasjonenes rolle*. Reich var arbeidsminister og kabinettmedlem i USA, professor ved F.Kennedy School

of Government ved Harvard University, arbeidet ved administrasjonen til Ford og Carter og en av Clintons nærmeste medarbeidere på det økonomiske området.

Reich beskriver de politiske vurderingene og strategiske grepene som er gjort av USAs politikere i vår historiske tid, noe som viser at utviklingen vi ser i dag er en naturlig videreføring av en langsiktig strategisk tenkning:

"Årene fra 1945 til 1970 ble gjenstand for den mest dramatiske og geografisk omfattende økonomiske vekst i menneskehetens historie. Verdens BNP vokste fra 300 milliarder dollar til omtrent 2000 milliarder dollar. Justert for prisstigningen ble realinntektene tredoblet og verdenshandelen firedoblet. Men igjen var det den behagelige sammenheng mellom landets (USAs) sikkerhetspolitiske mål og interessene til USAs storselskaper. I arbeidet med å hjelpe med gjenoppbyggingen av verdens førende økonomier, og dermed holde kommunismen i sjakk, skapte det nye globale systemet av handel og bistand nye muligheter for at USAs storselskaper – langt større og rikere og mer teknolo-

gisk avanserte enn noen andre – kunne vokse og trives. Etter som dollaren var den valuta som systemet med faste valutakurser hvilte på, kunne amerikanske banker og storselskaper utvide sitt virkefelt med minimal risiko. Gjennom Verdensbanken, kontrollert av USA, kunne utviklingshjelp bli dirigert nettopp dit hvor USAs storselskaper så de største mulighetene. Og så lenge mottakerne av USAs utenlandshjelp brukte midlene til å kjøpe amerikanske eksportvarer, kunne storselskapene begi seg ut i internasjonal handel med visshet om at markedene var mottakelige for salg. Gjennom slike virkemidler gikk grunnlaget for global handel tilstrekkelig i USAs favør til at selv det nasjonale industriforbundet (National Association of Manufacturers) midt på 1950-tallet kunne overtales til å støtte tollreduksjoner.

Det var heller ingen tilfeldighet

at CIA – Central Intelligence Agency – oppdaget kommunistiske sammensvergelsesnetttopp der hvor USAs storselskaper hadde, eller ønsket å få, betydelige interesser i naturressursene. I 1953 utfordret en antikolonialistisk, iransk nasjonalistbevegelse, ledet av Mohammed Mossadegh, shaens makt og beslagla the Anglo-Iranian Oil Company. Da kanaliserte CIA i all hemmelighet flere millioner dollar til offiserer i hæren som ønsket å bringe shahen tilbake til makten. Straks deres mål var nådd ble det gitt gunstig adgang til iransk olje for Gulf, Texaco, Socony Mobil og Standard Oil of New Jersey. I det samme året innledet Guatemalas president J.A. Guzman et program for landre-

form som inkluderte beslagleggelse av plantasjene til United Fruit Company. CIA finansierte høyreorienterte revolusjonære som, ved hjelp av piloter fra CIA og fly skaffet av Nicaraguas diktator Somoza, i 1954 til slutt kunne fri United Fruit fra en slik lei skjebne. USA ble samme år også involvert i et annet område med rike naturressurser, nemlig Indokina. I kampene som raste mellom den franske hæren og Vietnamh, forsynte USA franskmennene med det de med formildende uttrykk kalte "tekniske rådgivere", piloter fra CIA og 70% av deres militærbudsjett. Så snart franskmennene var

Det var ingen tilfeldighet at CIA oppdaget kommunistiske sammensvergelsesnetttopp på steder hvor USAs storselskaper hadde, eller ønsket å få, betydelige interesser i naturressursene

ettertrykkelig slått, nektet president Eisenhower å signere fredsavtalen i Genève. Han fryktet at den populære Ho Chi Minh som kontrollerte de nordlige delene av Vietnam, ville vinne et fritt valg. Derfor sørget USA for at Ngo Dinh Diem, en solid antikommunist i eksil, kunne vende tilbake fra USA for å bli statsminister i syd-Vietnam. I 1965 da borgerkrig truet amerikanske sukkerplantasjer i den Dominikanske republikk, sendte Lyndon Johnson inn 30.000 marine soldater.

Når forholdet mellom USA og Iran, Vietnam og Mellom-Amerika ble mer og mer anstrengt i de påfølgende tiårene, kan det ha hatt noe med USAs ufravikelige iver i denne tiden i å bruke utenrikspolitikken i de amerikanske storselskaperes tjeneste.

Størrelsen og det teknologiske forspranget til USAs storselskaper utvidet den amerikanske kapitalismens makt langt mer effektivt enn hva forsvarsdepartementet eller CIA kunne få til."

På 1970-tallet adopterte G7, Verdensbanken og IMF den neolibérale, såkalte "Washington konsensus". Der innebar låne- og bistandsbetingelser som beveget seg langt inn på regjeringenes politiske områder, og de foreskrev:

- privatisering av alt fra ressurser til infrastruktur og offentlige tjenester,
- reduksjon av offentlige utgifter og brukeravgifter for vann, utdanning og helse
- åpne markeder for varer og kapital (selvfølgelig med aksept for at bistand var bundet til produkter og storselskap fra giverlandet)
- Nasjonalbanken skulle fristilles og bankene operere i et fritt marked.

Økonomer vet at markeds-makt skaper monopoler, og at det skal kjøpekraft til for å få tilgang til markedsgoder. Men i Verdensbanken, IMF og G8 og i alle vestlige land er det bygget opp en argumentasjon som underminerer denne kunnskapen.

Fremdeles brukes militær intervensjon når markedet ikke får virke fritt. Slik sett har neoliberalerne rett i at åpne markeder har vært fredsskapende. Så lenge storselskapene får operere fritt og får vokse og utvikle seg, går ikke USA til angrep, direkte eller gjennom støtte til konservative motkrefter.

Eiendomsretten – en grunnleggende menneskerett?

Den private eiendomsretten er definert som en menneskerett, som retten til mat, tanke- og ytringsfrihet mfl. Historisk sett har eiendomsretten til jord vært en kilde til makt, velstand og kontroll med produksjonsmidlene. Jord er fortsatt viktig. I de fleste konfliktene i utviklings-

land, er det en grunnleggende erfaring at frigjøringen ikke har medført fordeling og tilbakeføring av land fra tidligere koloniherrer og jordokkupanter til de som opprinnelig levde av jorda. Zimbabwe er det mest akutte eksempel på dette.

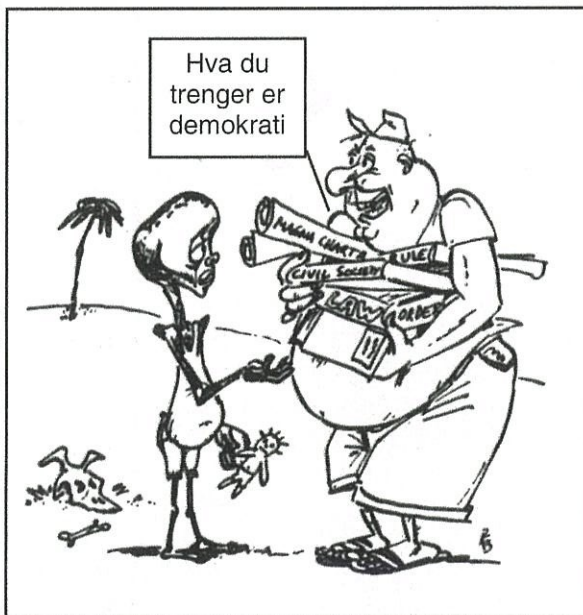
De vestlige landene holder fortsatt fast på at også i de tidligere kolonier skal jord ha private eiere, og at jordfordeling skal foregå frivillig og etter markedsprinsipper. Da det ble inngått avtale om flertallstyre i Zimbabwe i 1980 måtte Mugabe love å ikke røre de hvites jord i Zimbabwe. Fortsatt bruker England og Verdensbanken alle midler til å hindre Zimbabwe i å sette i gang effektive jordreformer. ANC i Sør Afrika måtte, etter påtrykk fra Verdensbanken, endre sin Restoration Development Programme som de gikk til valg på i 1994. Den ble omgjort etter en markedsliberal modell som har hindret at jord har blitt ført tilbake til de rettmessige eierne. USA vedtok en egen lov for Nicaragua etter frigjøringsbevegelsens seier da Sandinistregjeringen satte i gang med omfattende jordreformer og fordeling av velstand i landet. Loven legitimerte USAs militære intervensjon på grunn av omfattende brudd på menneskerettighetene – eiendomsretten. De jordløses bevegelse i Brasil vil, om Verdensbanken får sin vilje, bli forhindret i å gjøre bruksrett til grunnlag for jordfordelingen - ikke eiendomsrett.

Brudd på eiendomsretten til de transnasjonale selskapene eller hindringer for at disse storselskapene kan erverve seg eiendom, kan få USA til å gå inn med militære midler. Johan Galtung forutsa at Afghanistan ville bli et av de neste målene for amerikansk militær

intervensjon – 11. september ga dem en slik legitim anledning.

Eiendomsretten utvides

I den senere tid er andre "eiendomsrettigheter" kommet i fokus for vestlige lands rettighetsstenkning. Nå handler det om eiendomsretten til vann og andre naturressurser samt intellektuelle rettigheter – retten til teknologisk kunnskap inkludert retten til genetiske ressurser og deres tradisjonelle bruk. Et helt nytt prinsipp gjelder pa-

tentering av oppdagelser, som genetisk beskrivelse av biologiske ressurser som har vært i bruk i årtusener.

Storkonsernene har lyktes i å få inn en global patentavtale i Verdens Handelsorganisasjon, WTO. Patentavtalen i WTO handler i hovedsak om patenter på kunnskap, varemerker (logoer), copyrights og bruken av geografiske betegnelser på enkelte produkter.

Dette kan høres ganske teoretisk ut. Tenk nå på livsviktige AIDS medisiner som på produsentens hånd koster 1/100 del av den prisen Glaxo Welcome krevde da de fikk monopol. Eller tenk på de rissorter i India som har vært brukt og utviklet av lokalbefolkningen

igjennom århundrer og som nå er patentert av det multinasjonale Ricetech med hovedkontor i USA. Dette er noen eksempler å henge tørre fakta på.

En patentavtale stiller krav til regjeringer om å anerkjenne et intellektuelt arbeid som er gjort. I WTO gjelder patenteringen både oppfinnelser og oppdagelser. Patentet gjelder for 20 år. Utviklingslandene står igjen med lavteknologi som ikke er konkurransedyktig, og som kommer til å holde befolkningen i disse landene arbeidsløse eller på lave lønninger – alt for lave til å betale profitten til storselskapene som tilbyr utdanning, helse, vann og mat.

Hvis et WTO medlemsland ikke følger patentavtalens tekst kan de stevnes inn for WTOs tvisteorgan, og landet kan bli utsatt for økonomiske sanksjoner – sterke økonomiske virkemidler som beskytter den intellektuelle eiendomsrett og monopol på kunnskap!

En patentavtale i WTO kan ses på som et mye mer kostnadseffektivt tiltak for å sikre storselskapenes interesser enn militære intervensjoner. Som Reich skrev: "Størrelsen og det teknologiske forspranget til USAs storselskaper utvidet den amerikanske kapitalismens makt langt mer effektivt enn hva forsvarsdepartementet eller CIA kunne få til". Derfor satses det mye på å legge stadig nye avtaler som dekker tradisjonell nasjonal og lokal råderett inn under WTO.

Hvordan de rike landene alltid får viljen sin i WTO

Fra før Singapore-møtet i 1995 har arbeidsmåten til WTO vært manipulativ. For-

handlingene i de såkalte *grønne rom*, som er lukkede forhandlinger med et utvalg av delegatene, var den avgjørende grunnen til at Seattleforhandlingene ble avsluttet uten konklusjon. Først når alt hadde gått galt i Seattle, uttalte Norge seg kritisk om det problematiske i måten forhandlingene ble ført på. Disse arbeidsmetodene fortsatte i hovedsak fram til Qatar-møtet i Doha, til irritasjon fra flere delegater fra utviklingsland.

Endringene i fremgangsmåten var små og lite vesentlige. I stedet for å etablere *grønne rom* forhandlinger, ble det utpekt et sett med *Friends of the Chair, Formannens venner*, som skulle sørge for avklaring på de tema det ikke var enighet om. Det dominerende og mest konfliktfylte temaet var om det skulle inkluderes "nye tema" for liberalisering. Utviklingslandene gikk i mot dette. *Formannens venner* kom fra land som hadde uttrykt ønske om å inkludere nye tema i WTO. *Formannens venner* ble umiddelbart av NGOene døpt til *grønne menn - forhandlinger* fordi forhandlingene ikke var åpent for alle.

"Forhandlings"-metodene ble tatt opp av både NGOer og medier med den norske delegasjonsledelsen med begrunnelse i at en slik måte å forhandle på er lite egnet til å skape tillit og legitimitet til det internasjonale handelsregelverket. Utenriksministeren svarte at han så sitt mandat ut fra at Stortinget hadde tilsluttet seg hans redegjørelse 7.11 2001 og ville foreløpig ikke engasjere seg. Å godta manipulering, forsøk på korrumpasjon og utpressing i WTO, handler også om markedsadgang for fisk, investeringer, shipping og energitjenester.

Hva skjer når folk reiser seg????

Hva skjer når folk i utviklingsland protesterer, når de ikke lenger vil finne seg i de økende forskjeller mellom seg og landets elite og eget land og de vestlige land? De kan velge flere alternativ:

- Bli økonomiske flyktninger – noe som er uglesett i våre land, sett på som noe uetisk for å flytte, fordi de ikke har penger til mat og utdanning.
- Resignere og se barna dø eller bli enda fattigere enn de selv.
- Reise seg i motstand mot egne myndigheter og verdenssamfunnet.

Om splittelse

*De, som endnu er ved magten,,
ser med glæde vores splid.
Splitter de os, kan de sagtens
magte os endnu en tid!*

Bertolt Brecht

Når folk reiser seg mot egne myndigheter, og hvis det skaper problemer for interessene til storselskapene – hva skjer da?

Myndighetene blir bedt om å sørge for ro. Om nødvendig får myndighetene økonomisk og "teknisk støtte" for å bidra til ro. Det skjer i Colombia i dag. Om myndighetene har forståelse for befolkningens krav og prøver å legge til rette for en reform som utfordrer eiendomsretten eller framtidige inntektsmuligheter til storselskapene – da kan en kanskje vente at motstandskrefter som vil bevare eiendomsretten - for eksempel militæret – vil få økt økonomisk og "teknisk" støtte. Hva skjer om Zimbabwes Bevegelse for Demokratisk Endring (MDC) overtar i Zimbabwe,

vil de klare å få til en fredelig jordreform, etter å ha fått solid økonomisk støtte fra vestlige land?

Hva skjer med vårt fredelige demokrati hvis vi klarer å mobilisere slik at Norges folkevalgte og deres forhandlere går imot grunnleggende økonomiske interesser til storselskaper med hovedkontor i USA? Vi er verdens nest største oljeproducent. Hva skjer?

Helseth skrev i 1976, referert i Jan Erik Volds bok: Det norske syndromet:

*det er freden som utløser skuddene
freden mellom de fattige og rike
som aldri tar slutt
det er freden som koster
men det blir mer og mer lønnsomt
med fred i stedet for frihet*

*en rettfærdig fred gir balanse *
mellom fredensofre og folkets lidelser
freden rammer alle uskyldige
fredens vold er billig
en åpen fred
som føres med alle midler
skaper ny fred
fredens redsler tjener fredens sak
derfor må vi oppnå fred for enhver pris
så freden kan rase videre
de sier fred men mener fred
mens vi tenker på fred uten fare
så lenge det er fred men det er ingen fare
når freden pågår hele tiden.*

Referanser:

Bank, H: 2001: Rapport fra Ministermøtet i Verdens Handelsorganisasjon, Qatar 9-14. november 2001. www.naturvern.no/globalisering/nyheter

Fossen, E: 1994: Ni skritt mot en moderne stat. Pax forlag a.s

Marx, K: 1976: Capital. Penguin

Reich, R.B: 1992: Nasjonenes rolle. Ad Notam Gyldendal, Oslo 1993

Vold. J.E. 1980: Det Norske Syndromet. Universitetsforlaget.

Helene Bank er rådgiver ved diakonhjemmets Centre for Partnership in Development og nestleder i Norges naturvernforbund, og styremedlem i SEATINI, Zimbabwe. Hun holdt denne innledningen på Antikrigskonferansen 1.-3 mars 2002. Artikkelen er forkortet og finnes i sin helhet på internett: <http://home.online.no/~ivajoha/nato/HeleneBank.html>

GATT

WTO og Verdensbanken stiller krav til privatisering og kutt i offentlige utgifter for å bidra med lån. Dette går utover utgifter til helse, sosialtjenester og utdanning. Hvorfor stilles ikke tilsvarende krav til offentlige utgifter som går til det militære? WTO er med andre ord basert på premiser som legitimerer regjeringenes utgifter til det militære og politiet av hensyn til nasjonenes interesser. Mens sosialpolitikken og miljøpolitikken er under konstant angrep, blir krigsindustrien beskyttet gjennom et "sikkerhetspolitisk unntak" i GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). Artikkel XXI i GATT, hovedavtalen i WTO, tillates regjeringene sjøl å ta hånd om nasjonale sikkerhetsinteresser. Paragrafen sier at et land ikke kan hindres når "det vurderes nødvendig for å ivareta landets sikkerhetsinteresser... når det gjelder handel med våpen og ammunisjon, også under krig, og handel med andre varer og materiell som har som direkte formål å forsyne det militære, også i krigstid, eller andre nødsituasjoner i internasjonal sammenheng." (redaksjonens oversettelse) Denne paragrafen er det sterkeste unntaket i WTO. Den tillater en regjering å definere sine egne nødvendige sikkerhetsinteresser, en definisjon som det ikke kan bli stilt spørsmål ved av WTOs tvisteorgan.

Illevarslende amerikansk atompolitikk

Av Klaus Melf

"Nuclear Posture review" eller den amerikanske atompolitikken er en reell trussel mot global helse og overlevelse på jorda.

Denne gangen har Bush-administrasjonen gått for langt. På grunn av lekkasje av et hemmelig plandokument, det såkalte "Nuclear Posture Review" (NPR), har verdens offentlighet fått vite om George W. Bush sine virkelige atomplaner. Han har bedt Pentagon utvikle en ny våpengenersjon med lav sprengvirkning ("mini-

nukes") og gjøre klar atomvåpen for bruk mot Irak, Iran, Syria, Libya, Nord-Korea, Kina og Russland. Dette har utløst kraftige reaksjoner hos eksperter og politikere i USA og store deler av verden.

Retorikk eller politisk skifte?

Utenriksminister Colin Powell måtte berolige offentligheten etter en avslørende artikkel i Los Angeles Times 9.mars. Allikevel bekreftet president Bush ved en pressekonferanse 4 dager senere muligheten for bruk av atomvåpen: "Jeg vil ikke tillate at en nasjon som Irak truer vår fremtid ved å utvikle mas-

seødeleggelsesvåpen".

Ser man på Bush sin atompolitikk siden han overtok Det hvite hus i fjor så må man ta ham på alvor. En av hans første handlinger som president var å sette i gang utbygging av et antirakettforsvar. Det som gjemmer seg bak et såpass uskyldig begrep er ikke noe annet enn en realisering av Reagans planlagte, men politisk strandede "Star Wars"-program. Programmet skal føre til absolutt kontroll over verdensrommet.

Da hele planen er i strid med ABM-avtalen sa amerikanerne opp denne avtalen i desember 2001 til tross for at den

er en hjørnestein i begrensning av det kjernefysiske kappløpet. At Bush i januar etter møtet med Putin annonserte en 2/3 reduksjon av operative kjernevåpen var ikke særlig overbevisende.

I motsetning til Russlands ønske om å ødelegge disse våpnene gikk Bush kun med på å sette dem på lager, klare til bruk igjen innen kort tid. Et utvetydig språk har i mellomtiden vært den dramatiske økningen i militærbudsjettet. Alene til utvikling av nye atombomber står 25 milliarder dollar til disposisjon i 2003. De som utvikler våpen ønsker også å bruke dem.

Vekker atomredsel på nytt

Det har lenge vært snakk om "Surgical warheads" som man kunne bruke mot de underjordiske kommandosentrene til Saddam Hussein. UAS har allerede utviklet og gjort klar B-61 Mod 11-bomben. Hvorfor utløses da alarmen nå?

Det virkelig nye ved NPR er at atomvåpen ikke lenger tjener kun for avskrekking, men at offentligheten får vite om planer som involverer en innsats med atomvåpen mot land som ikke har atomvåpen selv. I en resolusjon i FN's sikkerhetsråd fra 1995 har atommaktene lovet at de aldri skal bruke slike våpen mot land som har forpliktet seg til ikke å skaffe atomvåpen.

Terskelen senkes drastisk

NPR betyr en kvalitativ opprustning. Atomvåpen skal ikke lenger være det siste middel i nasjonalt selvforsvar. Innsatsen planlegges nå for å slå ut forsterkede anlegg langt nede i bakken, mot lagre av biologiske, kjemiske eller andre

masseødeleggelsesvåpen og ved "overraskende militære situasjoner"

Det sist nevnte åpner for vilkårlig bruk, avhengig av hva den amerikanske presidenten vil definere som sådan.

I plandokumentet blir det også lagt frem tre scenarier som vil kunne føre til et amerikansk atomangrep: Militær konfrontasjon mellom Kina og Taiwan, angrep på Israel eller et naboland fra Irak eller et nordkoreansk angrep mot Sydkorea.

Dette kan være starten på et stort antall lokale og regionale atomkriger framover.

Minibomber med stor effekt

Hva er så "mini-nukes"? Miniatombomber kan ha inntil 5 kt TNT sprengkraft. Til sammenligning hadde Hiroshimabomben 12,5 kt TNT, mens store atombomber utviklet under den kalde krigen ligger i Megatonn klassen (1 Megatonn=1000 kt). Selv en atombombe med "kun" 5 kt TNT fører til sterkt radioaktiv forurensning i flere kilometers omkrets. Radioaktiviteten kan spres mye lengre av vær og vind. Særlig ved "bunker-buster" bomber vil det frisettes enorme mengder radioaktiv jord.

Dette betyr uforutsette skader for sivilbefolkningen og miljøet. De to "småbombene" som ble sluppet over Hiroshima og Nagasaki for 57 år siden drepte 150.000 mennesker med en gang, og førte til vel 500.000 døde når senskader som kreftsykdommer er inkludert. Langtidseffekter for senere generasjoner er ukjent.

Den politiske virkningen

Bush sine nye planer bryter med et tabuområde i politik-

ken. Å bruke atomvåpen har egentlig vært utenkelig siden 1945 og blir sett på som et moralsk tilbakesteg i historien. Logikken bak kollektivt selvmord, som bestemte øst-vest konflikten baserte seg på det eksistensielle håpet om at det aldri kom til å skje. Vi har vært heldige i 50 år.

Den nye amerikanske politikken er umoralsk, skaper utrygghet og er illegal etter folkeretten. I 1996 ga den internasjonale domstolen i Haag klart uttrykk for at bruk og trussel med bruk av atomvåpen er uforenlig med internasjonal rett.

Det kanskje viktigste dokumentet for atomnedrustning er Ikkespredningsavtalen fra 1970, hvor alle medlemsstater uten atomvåpen lovet at de ikke ville skaffe seg atomvåpen. Til gjengjeld forpliktet atommaktene seg til fullstendig kjernefysisk nedrustning. Det kan bli harde konfrontasjoner når FN om få uker samles til et forberedelsesmøte for å overvåke Ikkespredningsavtalen.

Atomvåpenspredning

Skulle Ikkespredningsavtalen bryte sammen så står verden foran en massiv atomvåpen spredning. Det er kjent at 40 land har kapasitet til å bygge opp atomvåpen innen få år hvis de ønsker det. Dette vil øke faren for atomterrorisme dramatisk.

Det er feil å satse på utvikling og produksjon av nye atombomber nå. Den amerikanske atompolitikken er en reell trussel mot global helse og overlevelse på jorda.

Klaus Melf er styremedlem i Norske leger mot atomvåpen, Tromsø.

Arven er vår

(Hiroshima 6.8.45-6.8.95)

Det var ikke freden som kom,
det var ikke venner som vant,
det var ikke fiender som tapte
Det er ikke sant!

Den sjette august førtifem
ble flaggene senket
og menneskeverdet for evig krenket.
Historien fødtes på ny,
mens aske fra himmelens branner
la jorden øde
over de døde.

Med verden som vitne
ble fremtiden dømt
av vitenskapens lakeier,
dømt til en angst
som hver eneste morgendag eier.
Jorden er merket av ofrenes blod
og himmelen av ofrenes skrik.
Arven er svik!

Arven er tankens falitt.
Vår vitenskap solgte sin ære,
den solgte seg selv for profitt.
Den selger seg like villig i dag,
den vil ikke tilstå bedrag.
Den vil ikke tilstå forpliktende gjeld
til menneskeheten
og humaniteten.

Den selger seg villig til maktens menn
som forderver vår frihet
igjen og igjen.

Men fremtidens rett er satt,
Ingen går fri.
Hvilken arv gir vi?

Krigen mot krigen er vår.
Hver eneste dag
skal vi forsvare
Denne krigen mot nederlag.
Krigen mot krigen er uten vold,
dødens redskap og menneskeforakt
skal aldri beseire
Livets vilje og makt.
Og ondskapens generaler
skal aldri beseire
Godhetens idealer.

Det var ikke freden som kom,
det var ikke venner som vant.
det var ikke fiender som tapte,
- det er ikke sant.

Ondskapens gjerning i går
Har gitt fremtiden evige sår.
Det er vi som aldri skal glemme.
Det er vi som skal tale med ofrenes stemme.
Arven er vår!

SIDSEL MØRCK

”Demokratiske rettigheter under angrep”

Av Petter Eide og Elisabeth Schwabe-Hansen

Under demonstrasjoner mot Verdensbankens møte i Oslo kaster demonstrantene brostein mot politiet. Noen måneder senere blir de tiltalt for terrorisme. .... Dette kunne vært tilfelle dersom forslaget til terrorloven i Norge som ble sendt ut på høring i desember 2001 hadde blitt realisert. Forslaget til lovendring som foreligger nå er imidlertid sterkt endret, etter massive protester fra organisasjoner som Amnesty International.

I løpet av de siste 50 årene har det internasjonale samfunn bygget menneskerettighetsvern gjennom et sett med lover. Etter 11. september ser vi en tendens til at rettigheter vi tar for gitt undergraves i iveren etter å møte trusselen fra internasjonal terrorisme. Amnesty International støtter kampen mot terrorisme, men er bekymret over at de tiltakene mot terrorisme som er vedtatt i flere land og som vurderes av FN, undergraver grunnleggende menneskerettigheter. Sikker-

”Menneskerettighetene kan ikke ofres på sikkerhetens alter. Norske myndigheter må bidra til at grunnleggende menneskerettigheter ikke går tapt i kampen mot terrorisme”

het dreier seg ikke bare om statens sikkerhet mot terrorisme, men også individets sikkerhet mot overgrep fra staten. Mange av tiltakene og lovene som er under utarbeidelse eller allerede er vedtatt, medfører begrensninger eller suspensjon av menneskerettighetsgarantier, til og med forbudet mot bruk av tortur.

Amnesty Internationals bekymringer

Det finnes i dag ingen universalt anerkjent definisjon av terrorisme. De fleste av definisjonene som hittil er blitt foreslått er både for vage og for vide, og det er fare for at de kan føre til kriminalisering av fredelig aktivitet. Dette er blant annet kritikken mot arbeidet med en ny internasjonal konvensjon mot terrorisme. Utkastet til ny konvensjon inneholdt både en svært vag og vid definisjon av terrorisme som kan begrense retten til ytrings- og forsamlingsfrihet så vel som medføre brudd på standarder for klarhet og forutsigbarhet i kriminallovgivning. Retten til å søke asyl blir også svekket fordi antall forbrytelser som fratrukker en person retten til å søke asyl økes, selv når handlingen ikke bryter med

internasjonal lov som i dag setter kriterier for at retten til asyl fratras noen.

Et hovedproblem ved alle forsøkene på å definere terrorisme er at det ikke settes et klart skille mellom hva som er lovlig væpnet motstand og hva som er terrorisme. Det vil alltid være et dilemma at det som for noen er terrorisme er frihetskamp for andre. Dersom internasjonale regler ikke er klare her og definisjonene overlates til landene selv, legitimeres undertrykkelse av lovlig opposisjon og dissidenter.

Amnesty International er bekymret for at antiterrorlovgivningene som vedtas i mange land undergraver grunnleggende rettigheter. Tiltakene mot terrorisme som allerede er vedtatt og virksomme i USA og Storbritannia er en trussel også mot individets sikkerhet og vi har flere eksempler på at regimer bruker kampen mot terrorisme til å sikre egen posisjon.

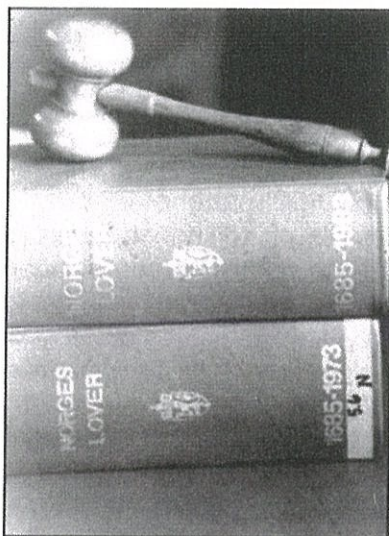
- **USA:** En anti-terrorlov vedtatt 2. oktober 2001 (Patriot Act) bryter med mange grunnleggende menneske-

rettigheter ved å gi åpning for ubegrenset fengsling, urettferdige rettsaker og mishandling av fanger i varetekt.

- **Storbritannia:** En anti-terrorlov vedtatt i desember 2001 gir utvidede fullmakter til politi og sikkerhetstjenester, blant annet rett til å utpeke "mistenkte terrorister" gjennom en hemmelig prosess og holde dem fengslet på ubestemt tid.
- **Egypt:** Under såkalte nødrettslover sitter tusenvis av mistenkte medlemmer og sympatisører av forbudte islamistiske grupperinger fengslet i Egypt. Siden 11. september har myndighetene slått hardt ned på offentlige møter og demonstrasjoner.
- **Z i m b a b w e :** "Terrorisme"-begrepet brukes mot ytringsfriheten når utenlandske korrespondenter blir utpekt som "internasjonale terrorister" i pressen.
- **India:** En anti-terror forordning fritar regjering, forsvar og paramilitære styrker mot straffeforfølgelse for enhver handling utført for å bekjempe "terrorisme". Dette betyr total straffefrihet for brudd på menneskerettighetene.
- **Kina:** Undertrykkelse av uigurske motstandere av kinesisk kontroll i den autonome Xinjiang provinsen begrunnes med "krig mot terrorisme".

I mange land brytes grunnleggende prinsipper for rettsikkerhet ved anholdelse av mistenkte "terrorister". Retten til human behandling, retten til å bli informert om årsaken til fengslingen, retten til advokathjelp, retten til å prøve lovligheten av fengslingen og retten til å bli ansett som uskyldig inntil det motsatte er bevist, er i mange tilfeller brutt. Spesielt bekymret er Amnesty International over at domstoler ikke har mulighet til effektivt å overvåke statens handlinger fordi deres myndighet er blitt begrenset, til og med når det gjelder retten til å bli stilt overfor en domstol for å få prøvet tiltalspørsmålet.

Anti-terror tiltak i Norge

Justisdepartementet har nettopp lagt fram forslag til anti-terror lovgivning for Stortinget. Utkastet er en klar forbedring fra høringsnotatet, da de mest kritiserte forslagene for eksempel, forbud mot planlegging, er fjernet. Amnesty International mener likevel at Norge ikke trenger å innføre anti-terror-lovgivning. Handlingene som beskrives som terrorisme i lovforslaget er allerede dekket av norsk lov. Ved å innføre egne bestem-

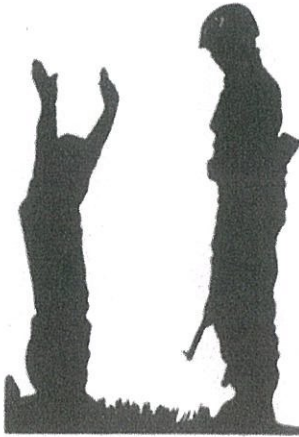
melser for terrorisme skapes det et inntrykk av at dette er et problem i Norge. I verste fall kan loven bli et selvpoppfyllende profeti og bane vei for utvidede rammer for etterforskning og andre tiltak. Det kan virke som om det nye forslaget til anti-terrorlover springer ut av et politisk behov snarere enn juridisk, og man kan spørre seg om den har annen verdi enn å vise overfor FNs Sikkerhetsråd at Norge har levd opp til sine forpliktelser.

På 1800-tallet sa Edmund Burke at den verste formen for tyranni er dårlige lover, og flere har i den siste tiden minnet om at dårlige lover, det er lover som blir laget i hastverk. I debatten rundt hva som gir grobunn for terrorisme har mange hevdet at fattigdom og mangel på rettigheter er del av forklaringen. Mangel på rettigheter fører tradisjonelt til konflikt. Det kan derfor ikke være fred når menneskerettighetene er fraværende. Den eneste garanti for fred er et samfunn basert på et menneskerettighetsrammeverk, karakterisert av likhet, rettferdighet og respekt. Som Kofi Annan sa i sin tale da han mottok fredsprisen:

"La oss huske at de menneskerettighetene vi forsvarer er universelle. Alle menn og kvinner – uansett rase og nasjonalitet – må behandles som mennesker. Vi deler samme skjebne, la oss respektere deres rettigheter slik vi vil at de skal respektere våre".

Petter Eide er generalsekretær og Elisabeth Schwabe-Hansen organisasjonssekretær i Amnesty International.

Palestina - Israel - konflikten

Dette brevet ble sendt av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet sitt hovedkontor i Geneve, 12. april, til de 15 medlemmene av FN's Sikkerhetsråd, med kopier til WILPFs medlemsorganisasjoner

Excellency,

Volden i Israel og de Palestinske områdene som er okkupert av Israel fortsetter uavbrutt til tross for de to nylig vedtatte resolusjoner i consensus av Sikkerhetsrådet.

Det ekstraordinære møtet i Sikkerhetsrådet som ble holdt 1. april, appellerte også til Israel om å trekke sine tropper tilbake og erklære øyeblikkelig våpenhvile. Denne krigen mot det palestinske folket er i ferd med å gå over alle grenser av ydmykelser og undertrykking i deres eget land. Denne nakne aggresjonen går fra stripping av vanlige borgere i hus til hus undersøkelser, til å sperre inn den valgte lederen av Palestina i en liten del av hans eget hovedkvarter i Ramallah, i realiteten redusere ham til fange og etterlate Palestina uten legitimt lederskap.

Israel har erklært de palestinske autoritetene krig og beveger seg i retning av eliminering av det palestinske folket. Det er sjokkerende å registrere den samlede tausheten av verdens ledere unntatt noen få progressive stemmer i det internasjonale samfunnet., akkurat slik det skjedde under folkemordet i Rwanda, den humanitære katastrofen i Somalia og

den etniske rensingen i Bosnia. Det Palestinske folket har for øyeblikket ikke annet valg enn å fortsette å motsette seg trykket av okkupasjonen med de midler de rår over. Under disse ekstreme forhold er det ikke overraskende at de bruker slike virkemidler som selvmordsangrep.

Slik FN's Generalsekretær Kofi Annan påpekte den 2. april 2002: partene er nødt til å komme ut av krigens logikk og bevege seg mot fredens iboende logikk. I denne kritiske fasen, bør det minnes om at reglene for internasjonal menneskerettighetene fortsetter å gjelde og at de er blitt alvorlig krenket av Israel gjennom okkupasjonen og nå særlig etter deres militære operasjoner mot palestinerne begynte.

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet som i mange år har arbeidet for en rettferdig og fredelig løsning av Israel/Palestina-konflikten, ber innstendig om:

1. å ta øyeblikkelige tiltak til effektiv beskyttelse av palestinerne i de okkuperte områdene, 2. å iverksette tiltak for en øyeblikkelig tilbaketrekking av israelske tropper og militært utstyr fra alle områdene under palestinsk myndighet;

3. å beslutte å stanse all militær og økonomisk assistanse som tillater Israel å fortsette sin okkupasjon av de Palestina /Arabiske territorier;

4. å foreta øyeblikkelige tiltak for å få begge parter til å forhandle om etableringen av en uavhengig Palestinsk stat med grensene fra før 1967, side om side med Israel, med Jerusalem som hovedstat for begge stater.

Det har blitt klart for alle og enhver i verden at fred i regionen bare kan oppnås på grunnlag av de aktuelle betingelsene fra FN om å få en slutt på den israelske okkupasjonen av de Palestina /Arabiske territorier og garantere palestinernes deres rett til å etablere deres uavhengige stat. Som det har blitt sagt så mange ganger og så mange: det finnes ingen militær, men bare en politisk løsning på Israel/Palestina konflikten.

Oljebehov og maktmisbruk

Av Edel Havin Beukes

Årsaken til de fleste kriger og væpnede konflikter er at noen ønsker å skaffe seg kontroll over viktige land og regioner som er rike på energi og mineralressurser . Olje er et råstoff som ikke bare er en energikilde men også er grunnlaget for produksjon av en rekke uunnværlige produkter som det moderne samfunnet er helt avhengi-

USA's planleggere regner tilgang til olje å være nøkkelen til makt og inflydelse i årevis framover . Det var tilgangen på olje til krigsmaskineriet som bidro til at de allierte vant over Japan og Tyskland i den 2. verdenskrig. Det var oljeleveranser (bl.a. fraktet med norske skip) som gjorde at apartheidregimet i Sør-Afrika kunne holde det gående i så mange år.

Saudi-Arabia med sine enorme oljeressurser representerer 1/4 av kjente oljeforekomster og har derfor lenge vært sentrum for USA's maktspill i Midtøsten. USA's ledelse ga oppgaven med å skaffe seg kontroll over området til Arabian American Oil Company (ARAMCO) som var et organ for flere store amerikanske oljeselskap. Aramco mente at den amerikanske regjeringen måtte sikre dem ved å bygge opp Saudi-Arabia militært. Allerede rett etter Jalta konferansen i

1945 hadde president Roosevelt og grunnleggeren av det saudiske kongehuset, kong Abd al-Aziz Ibn Saud et møte på et amerikansk krigsskip i Suezkanalen. Man antar at Roosevelt lovet kongen å gi ham militær beskyttelse som motytelse for amerikansk kontroll over oljeproduksjonen. Dette samarbeidet gjelder fremdeles på tross av at ARAMCO ble nasjonalisert i 1970-årene.

Amerikansk personell er fremdeles dypt involvert i det saudiarabiske regimets interne sikkerhetsapparat. Den saudiarabiske befolkningen selv mangler fullstendig demokratiske rettigheter som talefrihet, organisasjonsfrihet og politisk debatt, dessuten mangler landet storting og politiske partier.

Amerikanske presidenter har gjennom årene utviklet maktbasen i Midt-Østen rundt Saudi-Arabia. I tillegg har Israel i praksis

fungert som en viktig ikke-arabisk amerikansk base i området. Israel har fått økonomisk og annen støtte til å bygge seg selv opp til en militær supermakt på alle typer moderne våpen og våpenbærere.

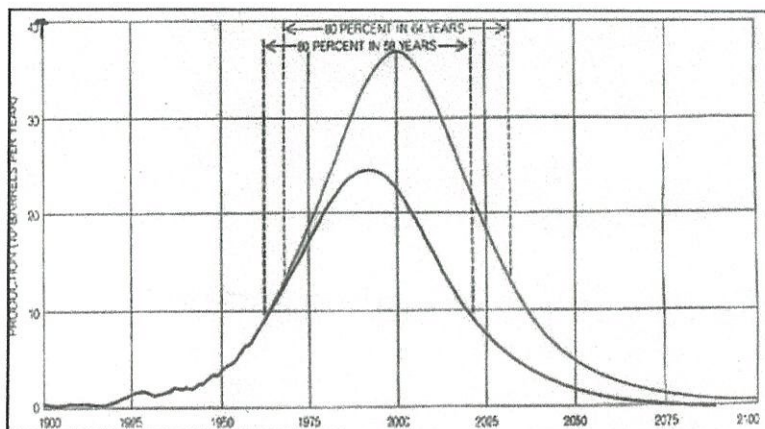
Palestinernes legitime rettigheter har blitt ofret for denne storpolitikken som også Norge har involvert seg i.

Iran var en viktig brikke for USA i Midt-Østen, men de mistet kontrollen over landet da sjahen falt.

USA og enkelte europeiske land bygget opp Iraks Saddam Hussein for å forsøke å vinne krigen mot Iran. De skaffet Irak både kjemiske og biologiske våpen (og også kjernefysisk ekspertise)som bl.a. ble brukt til å utrydde folk i iranske områder under den brutale, lange krigen naboland i mellom.

Etter hvert ble det maktpåliggende å kvitte seg med den enerådende

CYCLE OF WORLD OIL PRODUCTION is plotted on the basis of two estimates of the amount of oil that will ultimately be produced.

Saddam Hussein. Han ble villedet til å tro at han kunne invadere Kuwait uten å risikere amerikanske represalier. Irak's invasjon i Kuwait førte til Gulfkrigen som ingen ende tar og som var og er en katastrofe for mennesker og miljø i Irak og i hele regionen. Den hadde også miljøvirkninger langt unna krigsskueplassen. Sot fra brannene etter bombing og antenning av oljekilder ble funnet på de høyeste fjell på jordkloden og klimaforhold som vind- og regnmønstre ble forandret. Flom og oversvømmelser forekom i kjølvannet av dette.

Både Irak og Iran har store mengder olje på sine landområder i mange tiår framover. De viktige oljelandene i Midt-Østen er og vil bli Saudi-Arabia, Irak, Iran, Kuwait og De forente Arabiske emirater.

På verdensbasis ser det ut til at produksjonen av olje totalt er på retur.

Mange oljeland har passert eller vil snart nå høyden av sin produksjon. Dette vil være et kjempestort problem for høyt teknologibaserte land som USA som ikke gjør noe for å dempe forbruket av oljeprodukter men tvert imot oppmuntrer til økt forbruk uten tanke på de forurensings-problemer og ressursproblemer verdens befolkning står over for.

Oljeressursene vil ikke være tilstrekkelige om en tid for verdens befolkning og det foreligger skrevne tanker i visse maktsentre om at det kunne være en fordel om jordens befolkning bare utgjorde ca. 2 milliarder, mot som nå over 6. milliarder. Mangel på mat, vann og nødvendige resurser og stadig krigføring fører til protest mot maktthaverne. Dette vil i en krisesituasjon i framtiden kunne føre til bruk av uhyrlige biologiske våpen eller satellittbaserte krigføringsutspill med f.eks. laservåpen av en maktelite som føler sin eksistens truet.

USA baserer seg fremdeles på over 50 % av sin egen import fra Venezuela og Colombia. Colombia's oljeproduksjon forventes å nå høydepunktet i ca. 2010, mens Venezuela har større olje ressurser fremover (Orinoco oil belt). President Hugo Chavez har vært en torn i øyet på USA. Han har beskyldt den amerikanske regjering for å bekjempe terrorisme med motterrorisme og han har forsøkt å få mer statlig kontroll med inntektene av oljeproduksjonen og har investert i landets egen befolknings ve og vel. Det er vel et spørsmål om han kan unngå å bli likvidert. I Colombia støtter USA regjeringen og militære og paramilitære grupper som driver med narkotika handel og som kriger mot opprørere i befolkningen ellers. Krigføringen påfører sivilbefolkningen enorme lidelser.

Et annet område hvor olje maktkampen foregår for fullt er i Asia. De store markedene for olje i årene som kommer er i Kina, India, Japan og andre asiatiske land. Rundt det Kaspiske hav er det store oljeressurser, og vestlige land med USA i spissen arbeider for å få kontrollen der.

I 1979 invaderte da-værendede Sovjet Afghanistan, samtidig med at sjahen i Iran ble styrtet og islamske militante gjorde opprør i Mecca. President Jimmy Carter presenterte amerikansk politikk slik: Et framstøt for å få kontroll over den persiske gulf vil bli sett på som å være et angrep på USA's vitale interesser og vil bli møtt om nød-

vendig med militærmakt. Denne Carter-doktrinen gjelder fremdeles. Carter så på Sovjets invasjon i

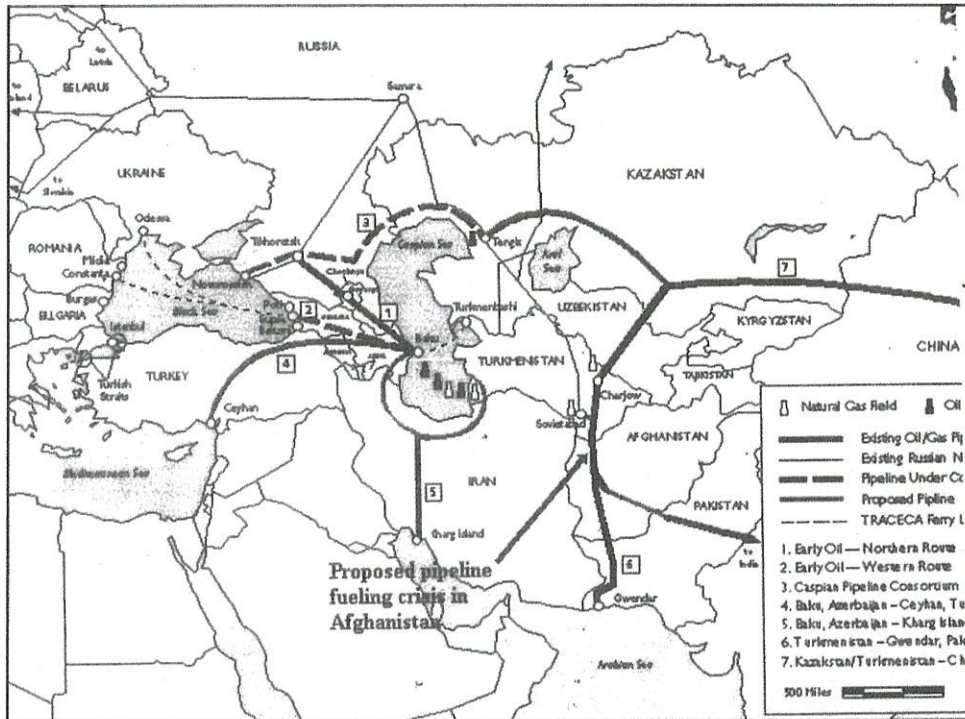
hav over Afghanistan og Pakistan fram til det Indiske Hav, der olje kan skipes til de store markede-

noen fremstøt på "oljefeltet" i NRK for noen år siden, men det ble ikke fulgt opp!

Vi trenger selvstendige

journalister til folkeopp-lysning om internasjonal politikk og om hvilke interesser som står bak den vold og de kriger som pågår nå!

Det gjelder både årsaken og virkningene av amerikansk ressurspolitikk og krigføring og ikke minst kampen om kontroll over oljeresursene med

Afghanistan som en trussel mot USA's interesser i Midt-Østen og ga støtte til opprør mot den sovjetiske invasjonen og innflytelse i Afghanistan. Det Saudi-arabiske regimet ble sterkt involvert i dette forsøket. De skaffet økonomiske ressurser og personell, blant disse var Osama Bin Laden som på den tid jobbet for amerikanske interesser. Både CIA og pakistanske myndigheter og hemmelige tjenester var sentrale aktører i å få Taliban ved makten i Afghanistan.

Akkurat som med Saddam Hussain, viste Taliban seg å være egenrådige etter at de kom til makten og de forkastet amerikanske planer om å bygge en oljeledning fra det Kaspiske

ne. USA har i mange år forhandlet med Taliban og Pakistan om denne traseen. En annen trase mot Europa går gjennom Tsjetsjenia. Det er en historie for seg hva som foregår med Tsjetsjenia sett i lys av oljeselskaperes interesser for olje rør-ledninger gjennom landet. Noe tilsvarende gjelder ressurskampen i Ex-Jugoslavia.

Hva med norske oljeselskaper? Vi har til gode å få en avklaring av Norges engasjement i verdens konfliktområde nr. 1, med Statoils virksomhet i Det Kaspiske Hav.

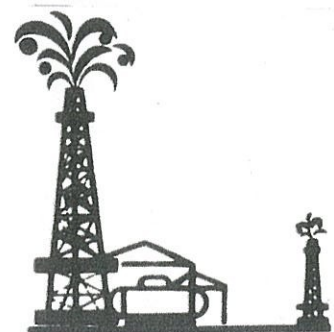
Det som er underlig er at i motsetning til enkelte amerikanske medier er det lite å hente i norske aviser og TV om disse temaene. Bjørn Nilsen gjorde

alle tilgjengelige midler.

Blant midlene er også en sterk militær opprustning i verdensrommet.

Stoffet er hentet fra bl.a. Dale Allen Pfeiffer: Population Reduction of 3 Billion a Global Necessity? What Will Be the NEXT TARGET of the OIL COUP?

Fra del II i FTW's Series on "The end of the Age of Oil" (Januar 2002)

Coltan og krigen i Kongo

Edel Havin Beukes

Hva er coltan? Det er en forkortelse for navnet på et mineral som blant annet inneholder metallet nio (colombium) og metallet tantal.

Niob er et viktig legeringsmetall som er motstandsdyktig mot høye temperaturer og brukes blant annet i jetmotorer, romfartøyer, gassturbiner og som hylster for brensellementene i atomreaktorer. Niob er ved lav temperatur en superleder og brukes til å lage superledende magneter.

Tantal er et livsnødvendig metall både i den sivile og i den militære sektor. Det brukes i den militære industri og i romfartsindustrien. Dessuten brukes det også i den kjemiske-, farmasøytiske-, medisinske- og i bil-industrien. Tantal er et av de mest bestandige materialer som finnes og angripes av få andre stoffer. Det brukes til å lage tantal kondensatorer, som kontrollerer den elektriske strømmen i elektronisk utstyr. Det brukes også som en beskyttende barriere mellom andre metallbelegg.

Tantal er "det magiske støvet" i det høyteknologiske samfunnet. Et helt nødvendig metall for de som produserer mobiltelefoner og computer chips. Det brukes til fabrikasjon av calling systemer, videospillere, mobiltelefoner og annet elektronisk utstyr.

Verdens forbruk av tantal er på ca. 3000-3500 tonn pr. år. Mesteparten kommer fra Australia, Canada og Brasil.

Kongo er den 4. største produsenten.

Også i Norge har vi tantal i Evje og Hornnes. Bergmesteren i Bergverket i Trondheim har gitt Australian Resources Consortium Pt .Ltd leterrettigheter i de forlenget nedlagte nikkel (og uran?) gruvene i Evje, Hornnes og Iveland.

Kongo er rik på naturressurser som vann og tømmer, kobolt, kobber, tinn, kadmium, olje og diamanter, men det er coltan som de siste årene har gjort det mulig å tjene store penger. Krigsherrene i landet tjener enormt og kjøper våpen nok til å holde krigen og forretningene gående.

Krigsherrene kommer både fra Kongo, Rwanda og Uganda. Men det er flere utenlandske interesser inne i bildet når det gjelder ressursene i Kongo (tidligere Zaire) Kongo var en belgisk koloni og befolkningen fikk aldri anledning til å utvikle selvstyre, selv etter at det ble selvstendig. USA sørget for at den første statsministeren Patrice Lumumba ble drept og at Mobuto kom til makten for å sikre den vestlige verdens "interesser" i landets ressurser. Familien etter avdøde Mobuto skaffet seg en kjempeformue og landet Kongo har en gjeld på minst 12 milliarder US \$ etter dette partnerskapet. Vå-

pen kjøpes fra tidligere øst blokk land og USA, sistnevnte ordner også med militær opplæring.

En amerikansk sikkerhetsrådgiver Wayne Madsen sa i en muntlig høring i en underkomite om Internasjonale operasjoner og menneskerettigheter i Representantene: Hus i Washington at "amerikanske selskaper var involvert i Kongo, blant dem et selskap som er knyttet til president George Bush senior, far til nå værende president Bush. Selskapet fyrer opp under krigen i Kongo av økonomiske grunner."

Angola, Zimbabwe og Namibia støtter den kongolesiske regjeringen, mens opprørerne er støttet av regjeringene i Uganda, Rwanda og Burundi. Lederskapet i flere afrikanske land har økonomiske interesse i Kongo, som eiere av gruver m.m.

Krigen som må betegnes som rene ressurskrigen har krevet 2,5 millioner døde fra august 1998 til april 2000 (beregninger fra International Rescue Committee). Landet har ca. 2 millioner interne flyktninger, 1 million av dem får overhodet ingen hjelp.

Europeiske land og USA har en langvarig tradisjon

De som styrer verden

å utnytte Afrikas ressurser og å vurdere afrikanske menneskeliv som mindre verd enn europeiske. I 1999 appellerte FN om hjelp til sivilbefolkningen. Giverlandene ga 8 \$ pr. person, mens de ga 207 \$ pr. person til Ex-Jugoslavia..

18,5 millioner mennesker i Kongo har ikke tilgang på helsestell, 16 millioner har problemer med å skaffe nok mat, barnedødeligheten er på 41% pr år. Dødeligheten for fødende kvinner er svært stor. Det er ca. 10 000 barnesoldater, mange er i alderen 12 - 18. I tillegg har AIDS ført til at minst 800 000 - 900 000 barn er blitt foreldreløse .

Gruvedriften av coltan gir flere typer helse og samfunnsproblemer. Rett før vulkanutbruddene til Mount Nyiragongo, ble 100 mennesker levende begravd under avfall fra en av gruvene som raste sammen, rett ved byen Goma.

Det fødes mange deformerte barn. Mange gruvearbeidere lagrer coltan hjemme i påvente av å selge det. Man mistenker malmen for å inneholde radioaktive stoffer som da kan påvirke fosteret i mors liv og gi skader. 30 % av barna i østlige del av Kongo har forlatt

skolen for å være med i jakten på coltan! De siste årene har etterspørselen etter mobiltelefoner økt og det samme har coltan utvinningen i Kongo.

UNESCO har betegnet det naturområdet der 10 000 lykkejegere graver etter coltan som topp verneverdig. Det gjelder Kahuzi-Biega nasjonalpark og Okapi reservatet der gorillae og elefanter holder til. Dyrene slaktes ned og det er fare for at de blir helt utryddet.

Coltan er lett å utvinne, lett å selge og gir høye fortjenester. Det transporteres ut med fly og selges til store multinasjonale selskaper i USA, Canada, Europa og Russland. På slutten av år 2000 var prisen på en kilo coltan mineral 200 US \$.(i 2002 visstnok 100 US \$).

Det beregnes for eksempel at den rwandiske hær gjennom Rwanda Metals eksporterte minst 100 tonn pr. måned. De rwandiske militære har tjent 20 millioner US dollars pr måned bare ved å selge coltan. Utvinnere får 10 US dollars pr. kg. Coltanhandelen styrker krigsherrene i Kongo. De beskytter sine folk og selskaper som utvinner coltan og samarbeider både om kontroll og salg. I bildet finner du også

tvangsarbeid, likvidasjoner, fanger og illegale monopoler. I hele området lider de sivile under at militære bander invaderer hjemmene deres, de blir drept og ranet, de må flykte, kvinner blir voldtatt og mange, mange blir drept.

FN's Sikkerhetsråd har anmodet om boikott av kjøp av coltan fra Kongo. Dette bygger på en rapport som ble framlagt i FN's Sikkerhetsråd 12 april 2001: " *Report of the Panel of Experts on the Illegal Exploitation of Natural Resources and Other Forms of Wealth of the Democratic Republic of the Congo, United Nations Security Council, 12 April 2001.*"

Flere medlemmer i dette panelet har senere fått drapstrusler. Uganda, Rwanda og Burundi har protestert til FN over rapporten som de sier er unøyaktig og grunnløs.

Kampen om ressurser, som olje og mineraler, er årsak til krig og er med på å holde kriger ved like. Krigene betegnes nå ofte som interne kriger, selv om det er utenlandske selskaper og stormakter som gir drivstoff til dem og tjener på dem.

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet har i flere tiår arbeidet for å få denne problematikken på dagsorden i norsk politikk og internasjonalt på FN's miljø og utviklingskonferanser. ForUM for utvikling og miljø har prioritert blant annet å få militær produksjon og forbruk på dagsorden på FN's toppmøtet om utvikling og miljø i Johannesburg (WSSD) i august i år. Den nåværende norske regjering ser foreløbig ut til ikke å våge å utfordre stormaktene og de store industriselskapene om slike grunnleggende ressurs og miljø saker hverken nasjonalt eller internasjonalt.

Likestilling og fredsbygging

Tiden er inne for nye virkemidler

Av Ingunn Yssen

Ingunn Yssen fremmer i denne artikkelen tanken om lik representasjon og lik ressursfordeling for kvinner og menn i fredsbygging, og hevder at et slikt grep er det beste man kan ta nettopp for å ivareta sivilsamfunnet i konflikter og i gjenoppbygging.

I år 411 før Kristus hadde Peloponneser-krigen pågått i mange ti-år. Bystatene kjempet mot hverandre. Viktige samfunnsfunksjoner var satt ut av spill. Da skrev Aristofanes komedien om Lysistrata som samlet kvinnene fra de krigførende parter og la opp en kreativ taktikk for å få slutt på krigen. Det er ikke kjønnskamp *i og for seg* som er temaet for dette stykket – selv om det er mange gullkorn å hente. Kvinnene aktiviserer seg av nødvendighet fordi *framdriften* i fredsforhandlingene har stoppet opp.

Kvinnene aktiviserer seg mot krig

Det gjør kvinnene i konfliktområder i dag også. De har et eget engasjement for fred – ikke fordi de er fredeligere enn menn av natur, men av to grunner – minst:

□ For det første: fordi det ofte er kvinnene som må "pick up the pieces". De har en særlig nærhet til de menneskelige konsekvensene av krigen.

□ For det andre: fordi kvinnene har et utgangspunkt som kan gjøre dem mer rasjonelle i forhold til målsetningen om fred. De er ikke bundet av eierinteresser verken i forhold til land eller til posisjoner. Derfor

oppfordret kvinnene i Burundi, som utarbeidet et eget forhandlingsdokument, at forhandlerne skulle ha lokalsamfunnets interesser i hjertet, ikke deres egne interesser.

Det potensialet som ligger i å inkludere kvinner i fredsforhandlinger er ikke utnyttet i dag. Det er nok allmenn enighet om i internasjonale fora. Enigheten slutter når det blir snakk om virkemidler. Likestillingssenteret mener at Norge skal være i forkant med å utvikle *måltall og virkemidler* for å inkludere kvinner.

I desember i fjor sendte Likestillingssenteret et brev til Utenriksdepartementet med forslag til virkemidler som Norge kan lansere i arbeidet med å bedre kvaliteten på fredsbyggingen i FN. Vi har fått et allment, positivt svar som ikke drøfter de enkelte forslagene. Vi forventer at Norge vil fokusere på likestilling under formannsskapsmåneden, men hvordan og hva de vil fremme gjenstår å se.

Resolusjon 1325 "Kvinner, fred og sikkerhet"

Den 31. oktober 2000 vedtok Sikkerhetsrådet resolusjon 1325, "*Women, Peace and Security*". Den er tilgjengelig blant annet på nettstedet www.peacewomen.org.

Den dekker de samme områdene som har gått igjen i tidligere dokumenter om kjønnsperspektiv på fredsbygging:

- representasjon og deltagelse av kvinner i fredsprosesser på alle plan
- beskyttelse av kvinners menneskerettigheter under flukt og konflikt
- integrering av kjønnsperspektiv i all opplæring til - og gjennomføring av - fredsbygging.

Det er første gang Sikkerhetsrådet vier en egen resolusjon til dette temaet. Dette innebærer noe nytt i forhold til tidlige dokumenter, nemlig en sterkere forpliktelse på FN-systemet når det gjelder oppfølging. Og innenfor FN-systemet har da også 1325 utløst atskillig aktivitet sjøl om vi konstaterer at det ikke er knyttet mål, frister eller virkemidler til ønsket om økt representasjon for kvinner.

Generalsekretær Kofi Annan skal legge fram en handlingsplan for Sikkerhetsrådet sommeren 2002. Som et ledd i forberedelsene av handlingsplanen vil det bli gjennomført en global studie. Blant annet holder UNIFEM på å gjen-

nomføre feltundersøkelser om kvinner i konfliktområder rundt om i verden. En av ekspertene som utfører undersøkelsen er Finlands tidligere forsvars- og likestillingsminister Elisabeth Rehn.

I paragraf 1 heter det: Sikkerhetsrådet: *"ber innstendig (eng: urges) medlemsstatene om å sikre økt representasjon av kvinner på beslutningstakingende nivåer i nasjonale, regionale og internasjonale institusjoner og mekanismer som arbeider med å hindre, styre og løse konflikter."*

Paragraf 1 er svakere formulert enn i Beijing-dokumentet fra 1995 der det het at regjeringene skulle virke for *lik representasjon* av kvinner i alle fora og fredsaktiviteter, særlig på beslutningstakingende nivåer. (Par. 142.)

Og den er svakere enn det krigstrette kvinner selv ønsker. I noen konfliktområder er det avholdt egne, parallelle forhandlingsfora for kvinner. Tendensen i disse er et ønske om konkretisering og om *lik* representasjon. Eksempler:

- I sluttdokumentasjonen fra "All-Party Burundi Women's Peace Conference", juli 2000 heter det at målet er likestilling, men kvinnene krever 30% kvotering i utøvende organer i regjeringen og alle organer som følge av fredsavtalen.
- Den alternative rundebordskonferansen for afghanske kvinner som ble holdt i Brussel, desember 2001, skal sikre at kvinners deltakelse i den foreløpige og den permanente regjeringen skal være i overensstemmelse med befolkningens sammensetning.

Virkemidler etterlyses

I de siste årene har det vært gjennomført fredsprosesser med stor internasjonal støtte hvor det har vært få eller ingen kvinner ved forhandlingsbordene. FN-utsendingene har hatt sine policy-dokumenter og føringer i ryggen. Likevel ser det ut til at de har stått ganske oppradd i møtet med virkeligheten i patriarkalske samfunn.

Aristofanes lot manskoret si til Lysistrata: *"De skal aldri le oss ut. Ved Demeter! Aldri skal vel kvinner styre over menn!"* Behovet for ikke å bli styrt av kvinner, var større enn ønsket om fred.

Tilsvarende historie fra vår egen tid er da Johan Galtung sa i et intervju i 1999: *"Jeg forhandlet for kurderne i Rambouillet. Jeg foreslo at de burde sende sine kvinner på en fredelig marsj til Ankara. "Hva skjer med oss da?" spurte de meg. "Skal vi gå tilbake til å gjete geiter og bli styrt av kvinner?"*

Vi etterlyser det som nå må til, nemlig tallmessig kartlegging, virkemidler og effektivering (eng: accountability). Vi ønsker at Norge skal være i fronten med å virkeliggjøre de *innstendige bønnene* som er formulert av Sikkerhetsrådet i resolusjon 1325.

I våre forslag til Utenriksdepartementet knyttes dette med representasjon sammen med ressursbruk. Vi fremmer en ide om å sette vilkår om lik bruk av ressurser på kvinner og menn i Norges økonomiske støtte til fredsprosesser. Dette er en oppfølging av tanken om såkalt "gender budgeting" innenfor bistandsfeltet som kvinneorganisasjonene har fremmet i Norge (gjennom FOKUS). Vi vil hevde at et prinsipp om likestilt budsjettering vil være særlig relevant for støtte til fredsprosesser. Hvorfor?

Vi foreslår primært at regler om kvotering skal knyttes til norsk støtte. Men, av ulike grunner kan det være umulig å få til en reell kvotering. Vi ønsker derfor at et mandat om lik ressursfordeling skal være det primære. Ved å legge inn et mandat for lik ressursfordeling i budsjettene kan tredjepartsland bidra til at det obligatorisk gjennomføres enten *lik kjønnsfordeling* i forhandlingsprosessen – eller kjøres *parallelle prosesser* for kvinner og menn (slik som i Burundi og Afghanistan). Tredjepartsland må samtidig bidra til at det endelige resultatet avspeiler begge de parallelle prosessene.

Som et grunnlag for diskusjon om en slik praksis er det behov for tallmessig dokumentasjon av hvordan norsk støtte til fredsprosesser hittil er blitt brukt. Likestillingssenteret har bedt Utenriksdepartementet om å gjennomføre en kartlegging som viser tallene på kroner og øre satt ved siden av tallene for representasjon i norsk støtte til fredsprosesser så langt.

Tilbake til Lysistrata igjen: Det var ikke bare den litt tabloide ideen om samleienekt som inngikk i Lysistratas fredstaktikk. Kvinnene som inntok Akropolis tok også kassa med byens penger i besittelse. Dette var i 411 f.Kr...

Kvinner som ofre og kvinner som aktører

Så langt har jeg fokusert på kvinners adgang til å få virke som *aktører* i fredsprosesser. Det er bevisst, og jeg vil knytte noen kommentarer til det.

I 1966 vedtok generalforsamlingen den første FN-resolusjonen som anerkjente at krig og fred *ikke* er en kjønnsnøytral arena. Den het "Resolusjon om *beskyttelse* av kvinner og barn i kriser og væp-

nede konflikter.” (2200A(XXI)) Tanken om kvinner ikke bare som ofre, men også som *aktører* i fredsbygging i FN-dokumenter har eksistert siden FNs kvinnekonferanser fra 1975 og utover.

Det er selvsagt viktig å sette fokus på de krigsbelastninger som spesielt rammer kvinner og barn. For vel en måned siden ble det i Oslo arrangert et internasjonalt ekspertseminar om økt sikkerhet for flyktningekvinner. (NUPI / PRIO / Flyktningerådet / Utenriksdepartementet)

Dette er bra og viktig. I våre forslag til UD har Likestillings-senteret bidratt til dette temaet ved å be FN om å skjerpe FN-soldatenes ”Code of conduct” når det gjelder kjøp av sex.

Men jeg vil likevel hevde: Den beste måten å sikre beskyttelse for kvinner og barn på, er å sikre kvinner plass ved forhandlingsbordene der rammene for gjenoppbygging legges. Erfaring viser at så snart kvinner kommer til orde i fredsprosessen, så er de opptatt av å sikre kvinners og barns menneskerettigheter blir skikkelig reflektert i lovverket og i politikken som skal bygges opp

Burundi

Et godt eksempel på dette er fredsprosessen i Burundi som bidro til et gjennombrudd for kvinners krav om adgang til fredsprosesser. Og det ble og en viktig stimulans for forberedelsene til 1325 høsten 2000.

Sommeren 2000 møttes representanter for 19 politiske partier i Burundi til fredsforhandlinger i Arusha, Tanzania. Dette var en mannsdominert forsamling. Noen kvinneorganisasjoner fikk tilgang som observatører til forhandlingene. Disse organisasjonene drev - sammen med ulike FN-organer -

lobbyarbeid for å få kvinners situasjon inn på sakskartet. Da dette viste seg å være tungt, gikk kvinnene videre og krevde plass ved forhandlingsbordet. De mannlige delegatene sa at kvinnene ikke var part i denne konflikten, og derfor uten betydning for dem. (“Women at the Peace Table”, UNIFEM, s.10)

UNIFEM og flere tok så initiativ til et eget forhandlingsmøte for kvinner. De 19 politiske partier som var representert i Arusha ble bedt om å komme med navn på kvinner fra partiene som kunne møtes. Partiene reagerte positivt etter at de først var overtalt, og mer enn 50 kvinner møttes for å diskutere et supplement til fredsprosessen ut fra deres synspunkt. Kvinnenes dokument ble tatt inn i diskusjonen i de formelle forhandlingene, og mange (19)

Afrikanske delegater

av punktene ble inkludert i den endelige fredsavtalen.

Poenget er å vise sammenhengen mellom offer og aktørrollen for kvinner. Veien til omsorg for kvinner og barn går via kvinnes formelle representasjon. De momentene som kvinnene brakte inn i Burundi er helt nødvendige for at menneskerettigheter skal bakes inn i det nye samfunnet innenfra.

Representasjon og ressursfordeling

Hva gjør Norge og hva kan de gjøre? Hva gjorde Norge da vi gav støtte til fredsprosessen i Burundi på midten av 90-tallet?

I en UD-rapport om dette fra 1998 er det ikke et ord om at folk i Burundi er av to kjønn og at det ene kjønn ikke hadde tilgang til prosessen. Det var andre som satte fokus på dette. Likestillingslandet Norge gjorde det ikke. Og hva gjør Norge som leder for giverlandsgruppa for Afghanistan?

I Afghanistan skjedde noe av det samme som i Burundi. Det ble forhandlet fram en offisiell avtale i Bonn den 5. desember. Som kjent var det to kvinner til stede ved forhandlingsbordet. Som reaksjon på denne skjevheten ble det noen dager senere arrangert en rundebordskonferanse for

Afghanske kvinner i Brussel. (UNIFEM, Verdensbanken). Dokumentet fra denne konferansen er veldig bra.

Det undrer meg at rapporten fra Christian Michelsens institutt overhode ikke nevner dette dokumentet i sin bakgrunnsrapport om Afghanistan til UD. De skriver bare at ”The Bonn Agreement (5 December 2001) is the current framework

for peace-building activities in Afghanistan.” Utenriksdepartementet sier på vår forespørsel at Afghanistan-prosessen er sårbar og komplisert nok som den er. Ja, den er komplisert. Det var den i Burundi også.

Utenriksdepartementet sier videre at når det gjelder kvinnespørsmål, så vil de satse mye på å få jenter inn i skolene igjen. Det er bra, men *det* er ikke svaret på spørsmålet om å

integre kvinner i fredsprosessen. Selvfølgelig er alfabetisering og sikring av jenters skolegang veldig viktig. Men ikke lag dette som en forutsetning for å få være med på fredsbygging! Tenk heller omvendt. Krev at menn fra krigerklanene må kvalifisere seg for å oppnå en plass ved forhandlingsbordet. Send dem på kurs for å lære å pleie krigsskadede barn og analysere videosamtaler med voldtektsskadede ungjenter. La dem avlæres å bruke fredsprosesser til å fremme egne karrierer.

Vi er altså bekymret for Norges rolle i Afghanistan når det gjelder kjønnsperspektivet.

Christian Michelsens institutt har et kort avsnitt om kjønnsperspektiv i sin rapport der de beskriver det tidligere kommunistregimet og Talibanregimet som to ekstremer når det gjelder kvinners rettigheter, og konkluderer med at den fasen som landet nå går inn i, gir muligheter for å fremme reformer som kan gi kvinner rettigheter i samfunnet. (Rapport: Peace-building Strategies for Afghanistan. Part 1. Januar 2002)

Dette er ukyndig og direkte bakstreversk i forhold afghanske kvinners eget ønske om representasjon proporsjonalt med antall kvinner og menn i samfunnet slik det kom til uttrykk i dokumentet fra Brussel.

Vi imøteser en konstruktiv diskusjon rundt våre forslag om å styrke kvinners adgang til fredsordene og Norges rolle for å få til dette.

Ingunn Yssen som er direktør for Likestillingssenteret holdt dette innlegg på Antikrigskonferansen, 1. – 3. mars 2002. Artikkelen er noe omredigert.

Militarisme, miljø og utvikling en utfordring

av Mari Holmbo Ruge

Fred, utvikling og miljøvern er gjensidig avhengige av hverandre.

Dette slo slutterklæringen fra FNs konferanse om utvikling og miljø fast for ti år siden. Bakgrunnen for Rio-konferansen var Brundtlandrapporten (1987), som bl.a. krevde at regjeringer og internasjonale organisasjoner skal analysere kost-nytte effekten av utgifter til militær virksomhet i forhold til målet om en bærekraftig samfunnsutvikling.

I ti år har FN-organet Kommisjonen for bærekraftig utvikling (CSD) arbeidet med å konkretisere tilrådingene fra Rio-konferansen. Men spørsmålet om militær produksjon og forbruk har ennå verken stått på CSDs dagsorden eller på noen annen dagsorden i FN-systemet.

Hvorfor? Det er allmenn enighet om at væpnet konflikt er uforenlig med en bærekraftig samfunnsutvikling. Men spørsmål om militær virksomhet blir i mange land skjernet fra folkelig innsyn og medias søkelys, med henvisning til "sikkerhetshensyn".

Forhandlinger om nedrustning og sikkerhetspolitikk er mindre åpne for "det sivile samfunn" enn for andre internasjonale tema drøftes. Det er enorme økonomiske interesser knyttet til "det militær-industrielle kompleks". Er man redd for å utfordre dem?

ForUM for utvikling og miljø, et fellesskap av 60 norske organisasjoner, ber om at Verdenstoppmøtet i Johannesburg, "Rio + 10", bekrefter prinsippvedtaket fra Rio. Toppmøtet bør også ta initiativ til en analyse av effekten av slik militær ressursbruk, og til økt forskning på forholdet mellom væpnet konflikt, miljø og utvikling. Norske og internasjonale forskningsmiljøer er interessert i å ta opp slike sammenhenger, dersom de får økonomiske muligheter til det.

Denne problemstillingen dekker mange områder som ofte behandles hver for seg. Sammenhengen kan lett falle mellom stolene, ikke minst når den defineres som politisk ømtålig. Men hvorfor skulle kost/nytteanalyser og forskning være politisk ømtålige? Særlig dyrt er det heller ikke i forhold til ressurser som brukes til andre tiltak.

Trass i mange års arbeid fra organisasjoner over hele verden har forslaget til sluttdokument for Johannesburg-konferansen ikke noe om verken forskning eller andre tiltak på sammenhengen mellom militarisme, miljø og utvikling. Det er ikke for sent å rette på dette, men det begynner å haste. EU har foreslått økt forskning på disse sammenhengene, som et bidrag til å hindre konflikter og å fremme fredelig konfliktløsning. Norge har gode forskningsmiljøer både for fred og sosial utvikling, og de samarbeider i stadig større grad.

Fredslandet Norge har en profil i Sikkerhetsrådet og for øvrig som understreker andre midler enn de militære for å oppnå sikkerhet og utvikling. Vi vil sterkt oppfordre Regjeringen til å ta opp dette problemkomplekset nå, 15 år etter at Brundtlandrapporten og 10 år etter at Rio-konferansen pekte på det.

M. Holmbo Ruge er medlem av styret i ForUM for utvikling og miljø.

Globalisering og militarisme

Av *Felicity Hill*

Felicity Hill

Definisjon av Globalisering – Ikke la oss forvirre

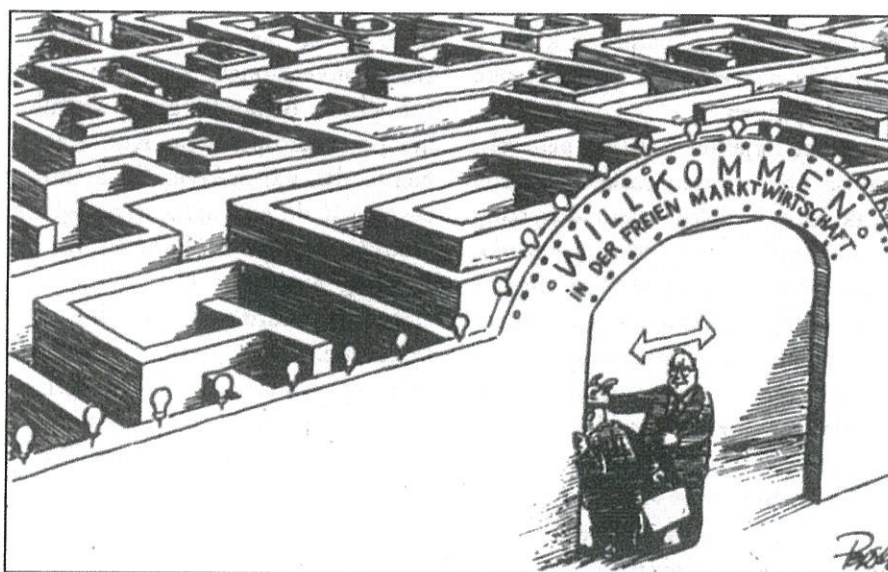
NGOs millennium konferanse hadde seks temaer, et av dem var: "Utfordring fra globaliseringen". En av våre største vanskeligheter var å definere globalisering. Vi bestemte oss for at globalisering er et ord som beskriver makroøkonomisk politi som fjerner hindringer for handel og investeringer gjennom liberalisering, privatisering og ikke-kontroll. Økonomisk globalisering, fant vi, var en dominerende tendens, og kulturell og politisk globalisering sprang ut fra denne. Hensikten med økonomisk globalisering er å fjerne hindringer for global flyt av varer og tjenester som er akkumulert i industriutviklede kapitaliststater. På et plan er det absolutt klart hva økonomisk globalisering er, når du ser på de store fete traktater kjent som GATT og NAFTA. Der finnes presise regler og lover angående økonomi som ikke levner noen tvil om globaliseringens egentlige betydning og hensikt. Talsmenn for globalisering prøver å rettferdiggjøre det de gjør, ved å kalle det internasjonalisme, og jeg mener det er en felle for oss alle.

Globalisering er ikke et annet ord for internasjonalisme.

Globalisering var kjernepunktet for NGOs Millennium Forum som samlet mer enn 1800 personer fra mer enn 80 land i New York i mai 2000. NGO Forum behandlet spørsmål om Globalisering, forståelse av hvordan den fungerer og om dens relasjon til militarisme. Felicity Hill fikk med seg noen svar og presenterte det i kontoret for offentlig informasjon i NGO ved FNs hovedkvarter i august samme år.

Internasjonalisme og solidaritet – to av de prinsipper som FN er basert på skal ikke, etter min mening, beskrives som "grasrotglobalisering". Jeg synes heller ikke vi skal bruke globalisering om kommunikasjonsteknologi som f. eks. internet. Jeg mener ikke vi skal snakke om "globalisering av menneskerettigheter" som erstatning for universalitet. Ingen av disse begrepene kan byttes ut mot globalisering med mindre du ønsker å gi hver av dem en pengeverdi. I stedet er jeg enig med Martin Chöre som hevder at det er tøvete å myke opp globalisering eller gi den

et "humant" ansikt. Han sammenlikner struktur og politikk i økonomisk globalisering med struktur og politikk i kolonialisme og apartheid. Kolonialisme og apartheid var basert på diskriminering og undertrykking. Når en studerer felles globalisering – dens strukturer, lover og virkninger – ser en at den er også basert på utnyttelse av jorden og dens folk, særlig folk av spesielle klasser og spesiell farge.. Hvis en leter etter opphavet, kan en gå tilbake til den industrielle revolusjon for å finne virksomheter som har lagt grunnlaget for dagens økonomiske globalisering. Dette ledet

Velkommen til den frie markedsøkonomien

Millenium Forums globaliseringsgruppe til å si at noe av det som særpreger trekkene ved økonomisk globalisering er den aksellererende farten den opererer med. UNDPrapporten av 1999 om globalisering sa noe liknende. Globalisering er ikke noe nytt, men tiden er forskjellig fordi det nå er 24-timers markeder. Nytt verktøy (som for eksempel nettverk, mobiltelefoner) nye aktører (for eksempel WTO og store multinasjonale sammenslutninger) og nye regler (GATT) som kraftig reduserer nasjonale regjeringers rolle.

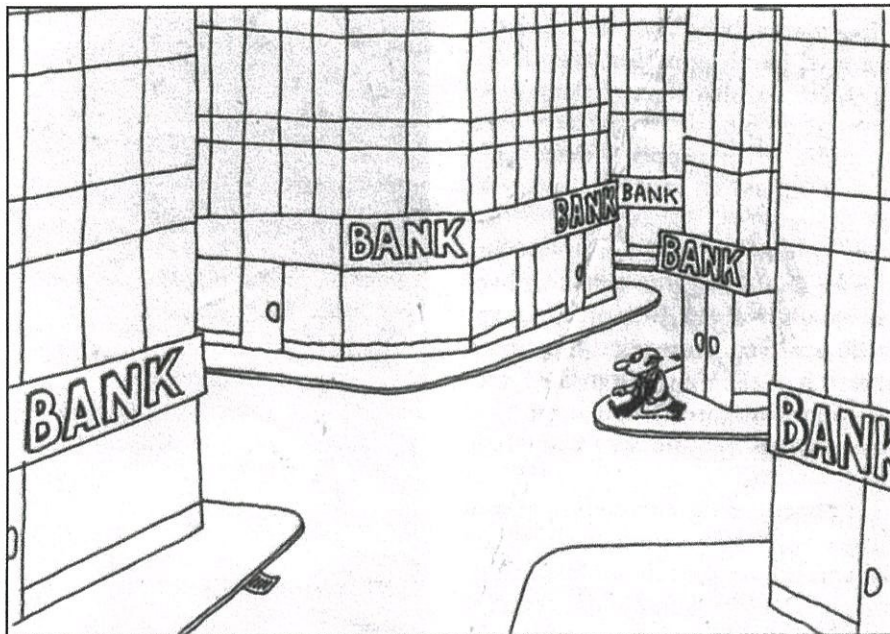
Definisjoner er ofte villedende og politisk skapt. Att kapitalisme og demokrati er smeltet sammen til ett, er like farlig som å definere ett pengesystem som hensiktsmessig. Likeledes er TINA –faktoren (There is no alternative) hvor både Tsjeca (tidl. russisk hemmelig politi, forløper for KGB) og McCharityisme har hjernevasket oss slik at det er umulig å tenke lenger enn til motsetningene mellom kapitalisme og kommunisme. Begge disse systemer har vært mislykket, og det burde få oss til å forlange andre måter for organisering av jordens overflod og rikdom. Der er alternativer, og de kan bli virkelighet ved å snu den permanente krigsøkonomi til tjeneste for menneskeheten.

Globalisering – Flott for krigsvirksomheten og for å rettferdiggjøre avtalene etterpå.

For å finne ut hvordan globaliseringen har skapt eller fyrt opp under konflikter, kan vi nevne Rwanda og tidligere Jugoslavia. Først vil jeg understreke at alminnelige mennesker vanligvis oppfatter økonomi som krigers hovedårsak. Alle

vet at golfkrigen i Irak handlet om olje, så også i Tsjetsjenia. Olje i Timor Gap var, slik som mennesker i min del av verden oppfatter det, grunnen til at Indonesia okkuperte Øst-Timor. Krigen i Sierra Leone handler om diamanter. Diamanter er også en av ressursene som står bak myrderiene i Kongo. Sanjac-fjellene i Kosovo er rike på mineraler, og det ledet Milose-

de investorer å kjøpe opp slike foretak til spottpris. Ubegrensede investeringer i industri, bank, forsikring og tjeneste ble tillatt. Siden innenlandsproduksjon stagnerte, flommet importerte varer inn i landet. Hyperinflasjon, frosne lønninger, stadig økende arbeidsløshet og kutt i helse- og sosialtjenester ble konsekvensene. Reallønnen ble 30% lavere i 1980 enn i

Claus Deleurans omslagstegning til pjecen "Bankerne Og Magtkoncentrationen"

vic til å tilby Kosovo øyeblikkelig uavhengighet hvis grensen ble flyttet til syd for disse fjellene. Listen er uendelig.

Michael Chossodovsky har skrevet om tidligere Jugoslavia at IMF i midten av 1980-årene forlangte at Jugoslavias banksystem og deres løpende devaluering skulle reformeres. For at de skulle kunne betjene gjelden tvang Verdensbanken regjeringen til å skjære kraftig ned på offentlige tjenester i provinsene. Arbeiderstyrte foretak ble enten brakt til konkurs, solgt billig og/eller privatisert. Vestlige jurister og konsulenter assisterte med forberedelse til ny lovgiving som tillot fremme-

1979. I 1985 var inflasjonen 100% pr måned. Regjeringen fikk sammen en økonomisk pakke, men da var det for sent.

Dalende levestandard fikk frustrasjonene til å nå kokepunktet. Det gjorde det også lett å hisse til vold grunnet i nasjonalisme og etnisk hat. Fattigdom gjør det lett for allslags nasjonalister å skape stemningsbetonte appeller, oppmuntre til hat og mobilisere til løsrivelse. Årsaken er at etniske skiller ikke er grunnen til, men konsekvensene av systematisk ødeleggelse av sunn økonomi. Anerkjennelsen av Slovenia og Kroatia med egne regjeringer,

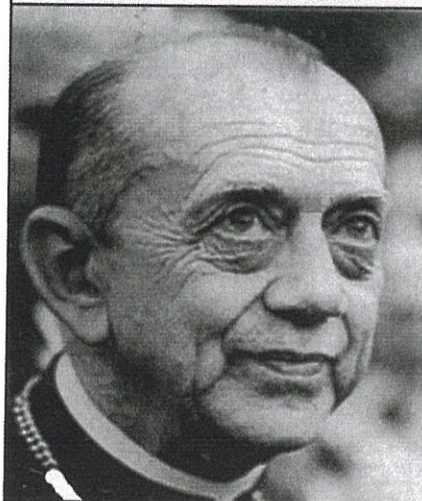
gjorde det uunngåelig at serber og kroater ville kjempe mot løsrivelse av Bosnia.

I Rwanda dyrket bortimot 70% av landhusholdningene kaffe, noe som svarte til mer enn 80% av utenlandsk valuta-inntjening. Regulering av kaffe i 1989 forårsaket 50% reduksjon i kaffeprisen. Et "strukturert tilpasningsprogram" (SAP) ble innført av Verdensbanken og Det Internasjonale Valutafond (IMF) i 1990 – lån ble gjort avhengig av kutt i offentlige tjenester, bortfall av tusenvis av arbeidsplasser, privatisering av statsforetak og devaluering av Rwanda franc. Statsforetak gikk konkurs, helse- og utdanningsprogram ble stoppet, underernæring og malaria økte, skolepenger ble innført i grunnskolen, og elevtallet sank. Som følge av kaffekrisen raserte bøndene om lag 30 000 kaffebusker i 1992. Da var kaffedyrking allerede redusert med ytterligere 25%. Fordi planter som skulle erstatte de 30 000 kaffebuskene, ikke produserte raskt nok, ble tungt subsidierte varer pøst inn i Rwanda. I 1992 bestemte Verdensbanken at elektrisitetsforsyningen måtte privatiseres. Strømprisene gikk opp, og landets penger gikk til å betjene gjelden. Under disse forhold fant et av historiens største folkemord sted i 1994.

Den permanente krigsøkonomien etter Den annen Verdenskrig – globaliseringens inspirasjon.

Nå vil jeg gi noen eksempler på hvordan økonomisk globalisering beskytter det militære-industrielle-akademiske-byråkratiske-media maskineriet....

"Når jeg gir mat til de fattige, blir jeg kalt en helgen. Når jeg spør hvorfor de fattige ikke har mat, blir jeg kalt kommunist."
Biskop Helder Camara.

Vi skal merke oss at de departementer som først blir kuttet, er helse, utdanning og sosiale tjenester ikke de militære. I virkeligheten er militærutgiftene øket og virksomhetene styrket. Vi kjenner til det såkalte sikkerhetsunntak i GATT som beskytter militærindustrien mot lover som kontrollerer enhver annen industri. Fordi saker omkring nasjonal sikkerhet er så hemmelig – og så lønnsom – er den alene beskyttet. Denne beskyttelse oppmuntrer mange stater til å militarisere nasjonale utviklingsprosjekt som kan øke deres industrielle grunnlag og stille arbeidskraft til rådighet. Alle andre anstrengelser i denne henseende ble kvalt av SAPs generelle privatisering.

Tilfellet Nigeria gir oss et grelt eksempel. Shellkompaniet ble beskyttet av militære som fikk hjelp til våpen, og av et system som knuste all politisk opposisjon. Der er også andre eksempler på privatiserte forsvarsstyrker.

Verden bruker 860 milliarder dollar hvert år på militærvesen – en fjerdedel av det beløpet kunne forsyne verden befolkning med hus, mat, utdanning og et totalt rensset miljø. Militærvirksomhetens brul av midler blir imidlertid styrt av karteller. En toppsjef Lockheed Martin, det største militære foretak i verden og der største profitør på kjernefysiske våpen ledet lobbyen i Washington som støttet NATOs utvidelse. For ham betyr Nato-utvidelse et nytt marked, et svar prosjekt med å samstemme tre nye land til styrkene i andre NATO-medlemsstater. Militærkartellets politiske makt - og det tette nettverk av militær, industriell, kulturell, akademiske og byråkratiske foretak som støtter dem - er den modell og det skjelett som har utviklet internasjonale monopoler.

Ved det aller første toppmøte for sydlige land på Cuba, sammenliknet Fidel Castro verden med et skip hvor vi alle er passasjerer, men hvor vi alle seiler på ekstremt forskjellige forhold. Noen har luftkondisjonerte kahytter med internett, rikelig mat, rent vann, gode medisiner osv. Imens er 85% av menneskapet stuet sammen i skitt og lort, i sykdom og håpløs fattigdom..

Jeg vil legge til dette bildet at vårt mål må ikke bare være å unngå isfjell, men å forandre skipet. Dette målet vil innebære å endre den permanente krigsøkonomi – grunnlaget for den eksisterende globalisering.

Felicity Hill er leder av Women's Internasjonal League for Peace and Freedom ved FN i New York

Oversatt av SiA

En stemme fra USA

Av Joanna Sheehan

Takk for at jeg fikk komme hit. Det er viktig at jeg kan få fortelle om vår situasjon og vår kamp, men også at jeg kan høre om deres situasjon og kamp og bringe det tilbake til statene.

Etter å ha sett tårnene falle den 11. september 2001 skrev Antikrigsligaen en kunngjøring, som gjorde vår stilling helt klar: Terroristhandlingene var feil, hevn ville bli feil. Vårt budskap har vært konsekvent i 79 år: krig er ikke svaret, krig er aldri svaret.

Det har vært vanskelig å være antikrigsaktivist i USA etter 11. september. Meningsmålingene sier at nesten 90 % av befolkningen støtter Bush, men vi tror ikke at vi er så få som er mot denne politikken. Vi tror at det er liten støtte for krig og at de som setter spørsmålstegn ved US-politikken øker.

Jeg tror det er viktig å undersøke påvirkningen på det amerikanske folk, så vi kan forandre situasjonen.

Media er intense i sin krigs-påvirkning. 85% av USAs media eies av 6 foretak som er våpenfabrikanter. Krig er bra for dem. De nekter å fortelle oss om elendigheten i Afghanistan, beskrive dem som drepes av våre bomber. Sannheten er krigens første offer. Vår regjering og våre media lyver for oss. Regjeringen lærte den lekse under Vietnamkrigen: Jo mer vi visste, dess mer protesterte vi mot krigen. De

fleste amerikanere vet ingenting om krigens virkelighet.

Et alvorlig problem er at de fleste amerikanere vet svært lite om resten av verden. På den måten kan en president som har reist svært lite selv, ganske effektivt djevleforklare fienden. Forundret spør folk "hvorfor hater de oss?"

Mange tror på regjeringspropagandaen at US-politikk sprer demokrati og frihet, og ikke beskytter olje og annen industri.

Vår utenrikspolitikk er mer basert på "min fiendes fiende er min venn" enn bekymring for rettferdighet.

På tross av alle disse påvirkningene begynte motstand mot krig å mobilisere straks etter 11. September "vår sorg er ikke et rop om krig", er hva mange sa. Selv i New York der folk samlet seg ble det en minnestund for ofrene og rop om fred. New York City fjernet tegn og symboler for dette ropet om fred. Media overså det. Våkenetter og demonstrasjoner mot krig ble arrangert, og de første månedene var media litt interessert, men bare for å peke på de "som ikke ønsker å handle" som de kalte oss. Etter bombingene av Afghanistan den 7. oktober ledet media ropet om krig istedenfor ærlig å rapportere fra krigen og motstanden mot den. Jeg tror allikevel motstanden mot krigen fortsetter å øke.

Det finnes mange forskjellige grupper som proteste-

rer mot Bush og hans antiterrorkrig. Blant annet har det vært protester mot behandlingen av krigsfanger på Guantanamo-basen på Cuba. Mange grupper som har ligget nede er blusset opp igjen, og nye er blitt dannet. Det har også vært store protester mot Presidentens anmodning om milliarder økning av forsvarsbudgettet. Internett hjelper oss å få kontakt og opplysninger når vi ikke kan stole på media

Jeg tror det er viktig å se på situasjonen på denne måten. Ikke at det er 90% for krigen og 10% imot - som om vi var to separate leire med mennesker - men at det er et helt spekter av trosretninger. Vi finner at det er stor åpenhet blant mange som vil vite hva alternativet til krig er, som spør hvorfor de hater oss. Dette er tid for opplysning, en vital mulighet for å endre amerikansk tenkemåte. Bush's arroganse hjelper til med det. Folk begynner å forstå at US-bomber har drept flere enn 11. september. Denne diskusjonen går ikke bare mellom dem som er enige, men bringer oss sammen med folk som har andre oppfatninger.

Dette blir en lang krig og vi må avdekke løgnene, endre politikken og utfordre "The American way of life". Vi kan ikke ta sikte på mindre enn det.

Joanne Sheehan er leder for War Resister's International.

Oversatt av SiA

ØKONOMISK GLOBALISERING

En utfordring

Nyttig hefte fra FOKUS

"Feminisering av fattigdommen" betyr i rene tall at kvinner utgjør en stadig større andel av verdens fattige, omkring 70%. Kvinner arbeider 10 – 15 timer i uka mer enn menn, 2/3 av tida uten lønn. I 30% av verdens hushold er kvinner eneforsørgere og i 80 – 90% av de fattigste familierne er kvinner forsørgere. Kvinner eier omkring 1% av verdens eiendommer, mottar under 10% av verdens lønninger og innehar under 14% av verdens lederstillinger.

Den økonomiske globaliseringen er ikke kjønnsnøytral

Disse forholdene må sees i sammenheng med og som en følge av den økonomiske globaliseringen. Kvinner og menn påvirkes forskjellig som fører til at deres livsvilkår blir forskjellig. Samfunnets syn på kvinner fører til at når ressursene er knappe, blir kvinnene i større grad enn menn taperne og globaliseringen bidrar til at kvinner ytterligere marginaliseres.

FOKUS, Forum for kvinner og utviklingsspørsmål, har gitt ut et hefte om kvinner og globalisering: *Økonomisk globalisering – en utfordring for kvinner*. Hensikten er å nyanseere bildet av effekten av den økonomiske globaliseringen og å se den i et kjønnsperpektiv.

Heftet kan brukes til egen skolering, som bakgrunn for foredrag og til studiesirkler. Det tar opp begrepet globalisering, hvem som styrer den glo-

baliserte økonomien og hvilke konsekvenser den får for kvinner, og da primært kvinner i utviklingsland.

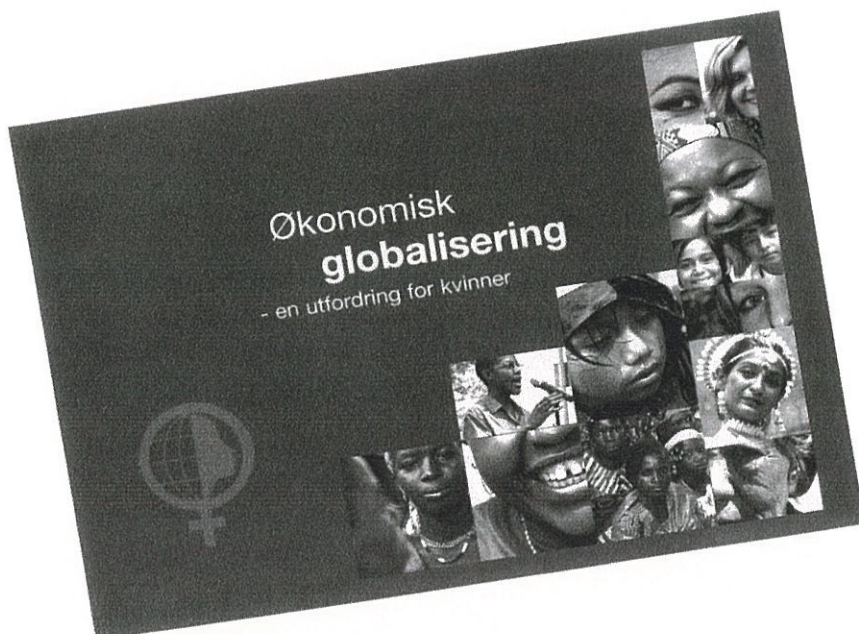
Økonomisk internasjonal balanse viktigere enn velferd for befolkningen

FOKUS viser til at globaliseringsbegrepet er knyttet til liberalistiske ideer om frihandel og åpne grenser. Når de store finansinstitusjonene argumenterer med at frihandel og liberalisering er til det beste for utviklingslandene, viser historien at det finnes ikke ett eneste land i verden som har gått fra å være fattig til rikt uten å ha en periode med midlertidig beskyttelse av gryende industri. Vi trenger ikke gå lenger enn til Norge rett etter andre verdens krig. Velferd for alle og streng nasjonal styring av den økonomiske politikken sto sentralt.

De transnasjonale selskapene, Det internasjonale

Pengefondet (IMF), Verdensbanken og Verdens Handelsorganisasjon (WTO), opererer som overnasjonale og ikke-statlige aktører i pengemarkedet. WTO har samarbeidsavtaler med IMF og Verdensbanken for å samordne den globale økonomiske politikken. IMF regulerer global penge- og valutapolitikk. Verdensbanken låner ut penger til lavinntektsland i Sør og i Øst-Europa ved å stille krav om strukturtilpassing som skal forbedre landets betalingsbalanse overfor utlandet. Det innebærer reduksjon av offentlige utgifter, effektivisering, privatisering og liberalisering av den økonomiske politikken. WTO lager multilaterale kjøregler for verdenshandelen hvor målet er å øke den økonomiske veksten gjennom å liberalisere verdenshandelen.

Synlige effekter av dette er ofte at folk må betale for å få helsetjenester og skolegang.

Effekten av nedskjæringer av velferdsgoder er derfor ikke kjønnsnøytral.

Landets produksjon av varer vil i en slik sammenheng gå ut av landet, ofte til en billig pris, mens en kjøper varer til en høyere pris. For eksempel er en rådende ide ikke å hjelpe folk til å produsere mat for det lokale markedet, men snarere å styrke internasjonal handel. Kvinneperspektivet og konsekvensene tydeliggjøres når det er kvinnene som dyrker jorda i smått, sørger for mat til familien og til salg på den lokale markedsplassen. De mister både muligheten til billig mat og en liten ekstra inntekt.

Riktignok gir globaliseringen arbeidsmuligheter for kvinner og dermed egen inntekt. Men kvinner foretrekkes fordi de er en billig og disiplinert arbeidskraft og som aksepterer lange arbeidsdager. Og de er stort sett uorganiserte. Til grunn ligger det generelle samfunnssynet på kvinner i Sør.

Ved å inngå internasjonale handelsavtaler i WTO fraskriver de nasjonale politikerne seg styringsmuligheter og overlater ansvaret til WTO og selskapene. De står ikke til ansvar overfor folk og natur men kun overfor konsernernes ledelser. Resultatet er at livet til utsatte grupper blir stadig mer påvirket av politikk og avgjørelser utenfor deres egen stats kontroll og dermed undergraves det nasjonale og det lokale demokratiet.

Nyttig hefte fra FOKUS

Det er et nyttig hefte som FOKUS har gitt ut. Det er særlig grundig på hvordan de transnasjonale finansinstitusjonene fungerer. Beskrivelsene av konsekvensene for kvinner er dels beskrevet i form av analyse og dels i form av eksempler. Det å vise til kvinners hverdag gir et levende bilde. Det

hadde derfor vært ønskelig med flere slike bilder. Hvert kappittel kan imidlertid vise til fylldige kildehenvisninger som gjør det mulig å fordype seg ytterligere i tematikken.

Økonomisk globalisering og militarisme og kvinneperspektiv – og sammenheng?

Derimot savner jeg beskrivelser av sammenhengen mellom den globale økonomien og militarisme og krig. USAs herjinger gjennom flere ti-år i Latin-Amerika gir en god illustrasjon. CIA sørget for å skifte ut ledere som ønsket å legge forholdene best mulig til rette for egen befolkning med USA-vennlige diktatorer og som dermed sikrer full markedsadgang for de amerikanske storselskapene.

Kjønnsperspektivet i protestene var merkbare. Grovt sett gikk mennene inn i geriljaen, mens kvinnene sto i spissen for fredelige demonstrasjoner og arbeidet for å få fram dokumentasjon på overgrep. Jeg har møtt kvinneaktivister i India som mener at den private volden og samfunnets vold, satsing på atomvåpen osv er bare flere sider av den samme saken, nemlig patriarkatets utøvelse av makt og overgrep mot kvinner, noe som også den frie markedsadgangen er en del av.

Et av eksemplene som nevnes i heftet, er den økonomiske krisa i Thailand og som tvinger kvinner og barn ut i sexindustrien. Dette er nå blitt en vare på et internasjonalt marked. Dette er ikke nytt. Hvor det er krig og hvor det finnes militære baser, blomstrer prostitusjon. Historien om sexindustrien i Thailand går tilbake til Vietnam-krigen. De amerikanske soldatene benyttet nabolandet Thailand til rekreasjon. Da krigen sluttet var det etablert en

sexindustri som overlevde og vokste til slik vi ser den i dag. Synet på kvinner i Sør har vært og synes å vedvare som en vare hvor menn i Nord kan utøve sosial og økonomisk makt overfor fattige kvinner.

Innledningsvis påpekes det at 80% av verdens flyktninger er kvinner og barn. Årsaken til denne situasjonen, som i seg sjøl fører til fattigdom, er krig. Det pågår for eksempel krig i mange land i Afrika. Mange av nabolandene infiltreres i disse krigene. Våpnene kommer fra de rike landene i Nord. Og det er Afrikas rike ressurser det kjempes om. Det er kanskje ikke uten grunn at det i GATT-avtalen er gitt unntak fra regelen om reduksjon av offentlige utgifter for landenes sikkerhetspolitiske behov, som for eksempel innkjøp av våpen.

Angola står omsider foran en fredsprosess. Hvordan de internasjonale finansinstitusjonene vil legge føringer for gjenoppbyggingen av landet, gjenstår å se. Med tanke på kvinners lave eierinteresser vil det være på høy tid å sikre kvinner god plass i fredsforhandlingene, i ledelsen av landets gjenoppbygging, i overordnet styring av landet for på den måten få styring over landets ressurser og egen hverdag.

Ellen Elster

FOKUS

Heftet finnes både i norsk og engelsk utgave. Heftet er gratis og kan bestilles fra FOKUS, Storgt 11, 0155 Oslo, tlf 23010300, faks 23010301, e-post fokus@fokuskvinner.no, h j e m m e s i d e r www.fokuskvinner.no

Dette heftet handler om de destruktive krefter som finnes i verden i dag. Krefter som regjerer verden og som fører til krig, undertrykkelse, nød og fattigdom og rikdom konsentrert om små bestemmende grupper. Det møtet som det her refereres fra, i Porto Alegre viser at det fins andre krefter, krefter som vil kjempe for en annen og bedre verden

Om sosiale bevegelser:

Motsand mot nyliberalisme, krig og militarisme - for fred og sosial rettferdighet

Fra møtet i Porto Alegre ble det sendt ut en informasjon i 16 punkter. Her oversetter og redigerer vi pkt. 1, 2 og 16. Vil noen ha det hele, kan det fåes på engelsk ved henvendelse til IKFFs kontor.

Til tross for den stadig økende forverring av menneskers levekår, har vi - titusener deltagere fra sosiale bevegelser i hele verden, kommet sammen til det andre World Sosial Forum i Porto Alegre. Vi er her til tross for alle forsøk på å motarbeide vår solidaritet. Vi er kommet sammen igjen for å fortsette vår kamp mot nyliberalisme og krig, for å befeste våre overenskomster fra det siste Forum og for igjen å forsikre om at en annen verden er mulig.

Vi er et stort mangfold - kvinner og menn, voksne og ungdom, urfolk, folk fra land og by, yrkesaktive og arbeidsløse, innvandrere, gamle menn, studenter, og fagfolk...Vi er mennesker med forskjellig tro, farge og seksuell legning. Dette

mangfold er vår styrke og vår basis for enhet. Vi er en verdensomspennende solidaritetsbevegelse, forent i vår besluttsomhet om å kjempe mot all konsentrasjon av rikdom, utbredelse av fattigdom og ulikhet, og ødeleggelse av vår jord. Vi lever for og lager alternative systemer, og vi bruker kreativitet for å fremme dem. Vi danner en stor bevegelse som er motstandere av og kjemper mot et system basert på seksisme, rasisme og vold som prioriterer kapitalinteresser og makt fremfor behov og håp blant vanlige mennesker.

Vi vil styrke vår interesse gjennom aksjoner og mobilisering for sosial rettferdighet, for respekt for rettigheter og frihet, for livskvalitet, likhet, verdighet og fred. Vi kjemper for demokrati: Folk har rett til å vite om og kritisere deres egne regjeringers bestemmelser, spesielt når det gjelder de internasjonale institusjoner. Regjeringer skal være absolutt ansvarlige overfor sitt folk. Mens vi støtter

valg- og deltakerdemokrati over hele verden, ser vi behovet for demokratisering av stater og samfunn og kamp mot diktatur,

- avskaffelse av gjeld og erstatninger,
- mot spekulative bestemmelser.
- for rett til informasjon,
- kvinners rettigheter, frihet fra vold, fattigdom og utnyttelse,
- mot krig og militarisme, mot fremmede militære baser og innblanding, og den systematiske opptrapping av vold.
- Vi velger forhandlinger og ikkevoldelige konfliktløsninger. Vi hevder alle folks rett til å søke internasjonal mekling med uavhengige aktører fra sivile samfunn.
- Ungdommens rettigheter, deres adgang til fri offentlig utdanning, sosial selvbestemmelse, avskaffelse av obligatorisk militærtjeneste.
- Selvbestemmelse for alle folk, spesielt rettighetene til urfolk.

Oversatt av SiA

————— IKFF —————
Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet

Grunnlagt i Haag 1915

Postboks 8810 Youngstorget
N-0028 Oslo
Besøksadresse:
Storgaten 11 - 5 etg, 0155 Oslo
Konto nr. 0531.5027057
e-post: ikff@online.no

Tlf. 23 01 03 40/00 fax 23 01 03 01
Telefontid: Mandag, tirsdag, onsdag og
torsdag kl. 10-13.00
Kontoransvarlig: Sidsel Andersen

Landsledere: Kari Løchen,
Mari Holmboe Ruge
Adresse: IKFF-kontoret
Representant i det internasjonale
hovedstyret: Ellen Baalsrud
Adresse IKFF-kontoret

IKFF - avdelinger - grupper - kontakter

Bergen: Zoia Grannes
Kalfarlien 4
5018 Bergen
Tlf. 55 31 27 20 (privat)
55 13 40 00 (jobb)

Fredrikstad: Odrun Buer
Ridehusgt. 5 A
1606 Fredrikstad
Tlf. 69 31 17 33

Grimstad: Lise Natland
Bioddgt. 3
4878 Grimstad

Hamar / Hedmark: Grethe Nielsen
2310 Ottestad
Anna Sveberg Eggen
Orion 39
2315 Hamar
Tlf. 62 52 55 77

Nordland: Eva Braseth
Reinslettveien 41
8009 Bodø
Tlf. 75 58 13 19

Oslo og omegn:
Helga Syrrist
Tåsenveien 77
0873 Oslo
Tlf. 22 23 15 22
Turid Steen
Løkkeveien 9
0253 Oslo
Tlf. 22 44 20 34

Romerike:
Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli

Røros: Åse Berg
7372 Glåmos
Tlf. 72 41 46 31

Sandnes: Berit Oldeide
Christiesgt 20
4307 Sandnes
Tlf. 51 66 31 67

Stavanger: Kari Foldøy
Rektor Berntsensgt. 12 B
4022 Stavanger
Tlf. 51 55 33 83
Kjersti Knutsen
Nedreveien 24
4018 Stavanger

Troms:
Hermien Stoop Prestbakmo
Trollbakken 6
9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24

Vestfold: Bjørg Berg
Mårveien 7
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35

International Peace Update
adr. WILPF, 1 rue de Varembe
1211 Geneva
Switzerland
pris kr. 120.- per år
Bestilles ved IKFFs kontor i Oslo

- Bestillingskupong -

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Jeg vil bli medlem   Abonnent på *fred og frihet*
Medlemmer kr. 250.- inkl. bladet
Abonnement på *fred og frihet*: kr. 180.-

Redusert kontingent kr. 175.- inkl. bladet
Konto nr 0531.50.27057

Navn.....

Adresse.....

Postnr./sted.....

Landsmøte 7.-8. september 2002

First Hotell Alstor, Stavanger

Foreløpig program:

Lørdag 7. september kl. 1000-1600 (ca)

1. Åpning ved landsleder
2. Valg av møtefunksjonærer
3. Årsmelding fra avdelinger og landsstyret
4. Landsstyrets regnskap for 2001, halvårsregnskap 2002
5. Hilsen fra inviterte gjester
6. Bladet "fred og frihet" og annet informasjonsarbeid fra IKFF
7. 1905-2005. Orientering om et jubileumsprosjekt
8. Forslag til uttalelser, presentasjon
9. Lunsjpause ca 12.30-13.15

Åpen del av møtet:

FN – utfordringer etter 11. September Kvinner, fred og sikkerhetspolitikk. Innledning av Ellen Baalsrud, IKFF
Aktuelle FN-spørsmål. Kommentar fra FN-sambandet
Diskusjon

Om kvelden: Landsmøtemiddag på hotellet.

Søndag 8. september kl. 1000-1500 (ca)

1. Kvinneligaens internasjonale arbeid.
Rapport fra toppmøtet om fred, miljø og utvikling i Johannesburg
Virksomheten ved WILPFs kontorer i New York og Geneve
Nordisk IKFF-samarbeid
1. Arbeidsprogrammet 2002-03. Diskusjon om hovedsatsing
2. Uttalelser fra landsmøtet
3. Valg
4. Avslutning

Landsmøtet holdes på First Hotell Alstor, Stavanger. Pris for overnatting og måltider: 700 kr i dobbeltrom, 850 kr i enkeltrom.
Påmeldingsfrist: 15. august. Nærmere informasjon fra IKFFs kontor.

